

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka

Dana Morrison

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Dana Morrison

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Klatovy

Název práce

Možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka

Název anglicky

Cross-border Cooperation within Domažlicko Region

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka, a to především v oblasti kultury, vzdělávání a následných pracovních možností. Práce se bude zabývat také přeshraničními rozvojovými projekty, které se v těchto oblastech uskutečnily stále probíhají nebo jsou ve fázi přípravy.

Metodika

Z metodologického pohledu bude využito především techniky studia dokumentů odborné povahy a sekundární analýzy dat. Také bude využito primárního sběru dat pomocí ankety a polostandardizovaných rozhovorů s aktéry přeshraniční spolupráce. Na základě provedeného empirického výzkumu a získaných informací bude zpracována SWOT analýza možností přeshraniční spolupráci v regionu Domažlicka.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

česko-bavorská spolupráce, Domažlicko, přeshraniční spolupráce, regionální politika, rozvojové projekty

Doporučené zdroje informací

- DOKOUPIL, J. – KOPP, J. *Vliv hranice na přírodní a socioekonomické prostředí česko-bavorského pohraničí*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. ISBN 978-80-261-0089-8.
- HERRSCHEL, T. *Borders in post-socialist Europe : territory, scale, society*. Farnham ; Burlington: Ashgate, 2011. ISBN 978-1-138-26677-3.
- JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. *České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování?*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.
- JEŘÁBEK, M. *Reflexe regionálního rozvoje pohraničí České republiky*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2001. ISBN 80-85950-85-5.
- PEKOVÁ, J. – PILNÝ, J. – JETMAR, M. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.
- WOKOUN, R. *Regionální rozvoj : východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.
- WOKOUN, R. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.
- ZICH, F. *Člověk v pohraničí : výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-836-9.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Jakub Husák, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 18. 2. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 06. 03. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Jakobovi Husákovi, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce a za jeho cenné rady, připomínky a empatický přístup. Zároveň bych chtěla poděkovat všem starostům a starostkám, kteří odpověděli v anketě a celé své rodině za podporu během studia.

Možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou přeshraniční spolupráce na vybraném území, kterým je pro tento případ region Domažlicka. Cílem práce je analyzovat a zhodnotit možnosti přeshraniční spolupráce v programovém období 2014 – 2020 a to především v oblasti kultury, vzdělávání, cestovního ruchu a pracovních možností. Dalším cílem je analýza a zhodnocení vybraných projektů, které byly nebo stále jsou na území regionu realizovány za účasti partnerů z Bavorska. Práce popisuje dopad projektů na vývoj mezilidských vztahů a na kvalitu života obyvatel, ať už se jedná o menší projekty jako např. vzájemné styky na komunální úrovni, nebo velké projekty, mezi které patří např. výstavba. Jedním z cílů je i zhodnocení dopadu pandemie COVID-19 na přeshraniční kooperaci.

Všechny analýzy jsou provedeny na základě studia písemných pramenů k realizaci projektů a na základě empirického šetření mezi aktéry vzájemné přeshraniční spolupráce, především se zastupiteli obcí. Možnosti přeshraniční spolupráce jsou v závěru shrnuty, je nastíněn skutečný stav probíhající spolupráce v regionu na různých úrovních a vývoj dané problematiky v budoucnu. Je zde uvedeno doporučení pro aktéry přeshraniční spolupráce na zlepšení nežádoucích jevů či činností.

Klíčová slova: česko-bavorská spolupráce, Domažlicko, přeshraniční spolupráce, regionální politika, rozvojové projekty, příhraniční region, kvalita života, hranice, přeshraniční pracovníci, vzdělání, kultura.

Possibilities of Cross-border Cooperation within Domažlicko Region

Abstract

This bachelor thesis deals with the issue of the cross-border cooperation within Domažlicko region. The aim of the thesis is to analyse and evaluate possibilities of cross-border cooperation during the programming period 2014 - 2020, especially in the area of culture, education, tourism and employment opportunities. Next aim is to analyse and evaluate chosen projects, that were or still are realized in the region with involvement Bavarian partners. The bachelor thesis describe impact on development interpersonal relationship and the quality of life of people, not only smaller projects, for example mutual relations on municipal level or bigger projects which includes also construction projects. One of the aims is a evaluation of pandemic impact COVID-19 on cross-border cooperation.

All analyses are based on the study of the written documentation for project realization and on empirical measures between participants of cross-border cooperation, primarily with the representatives of individual municipalities. Possibilities of cross-border cooperation are summarized in the conclusion, the actual situations of ongoing cooperation is outlined on different levels and point of recommendations is included for future. There is a recommendation for individual participants of cross-border cooperation for a improvement of undesirable phenomena or activities.

Keywords: Czech-Bavarian cooperation, Domažlicko, cross-border cooperation, regional policy, development projects, border region, quality of life, border, cross-border workers, education, culture.

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Historie a formy přeshraniční spolupráce	15
3.1.1 Vývoj do 90. let 20. století	15
3.1.2 Vývoj po roce 1989	16
3.2 Státní hranice	17
3.3 Regionální rozvoj	18
3.3.1 Region	18
3.3.2 Regionalizace	18
3.3.3 Přeshraniční region	19
3.3.4 Regionální rozvoj a jeho aktéři	19
3.3.5 Regionální identita obyvatel českého pohraničí	20
3.4 Přeshraniční spolupráce	21
3.4.1 Přeshraniční spolupráce v zemích EU	21
3.4.2 Přeshraniční spolupráce v České republice	21
3.4.3 Euroregiony	22
3.5 Regionální politika v Evropské unii a v ČR	23
3.5.1 Cíle a nástroje regionální politiky	23
3.5.2 Principy regionální a strukturální politiky EU	23
3.5.3 Evropské strukturální a investiční fondy	24
3.5.4 Etapy vývoje regionální politiky v Evropské unii	25
3.5.5 Legislativní rámec regionální politiky v České republice	27
4 Základní charakteristika regionu Domažlicka	29
4.1 Vymezení oblasti Domažlického regionu	29
4.1.1 Geografická poloha regionu	30
4.1.2 Osídlení	30
4.1.3 Obyvatelstvo	31
4.1.4 Ekonomická základna	32
4.1.5 Cestovní ruch	33
4.1.6 Partnerská města obcí na Domažlicku	35
5 Analýza realizovaných projektů	37
5.1 Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 – 2020	37
5.2 Vybrané projekty realizované na území regionu Domažlicka	39
5.2.1 Muzeum společného dědictví regionu Domažlice – Furth im Wald	42

5.2.2 Projekt přeshraniční spolupráce zdravotnických záchranných služeb (ZZS)	43
5.2.3 Projekt „Sousední světy – Nachbarwelten“	44
5.2.4 Projekt „Revitalizace krajinných dominant v Akčním spolku Čerchov plus/Naturpark Oberer Bayerischer Wald a CHKO Český les“	46
5.2.5 Projekt „Naučná stezka Lužina – skanzen odhalené minulosti“	47
5.2.6 Akční spolek Čerchov plus: „Přeshraniční region Gibacht/Čerchov – aktivně v přírodě“	48
5.3 Vyhodnocení ankety	49
5.4 SWOT analýza – možnosti přeshraniční spolupráce v regionu	50
Domažlicka	50
6 Závěr	52
7 Seznam použitých zdrojů	54
8 Přílohy	57
Příloha č. 1: Euroregiony v České republice	57
Příloha č. 2: Správní jednotky euroregionu	58
Příloha č. 3: Logo OPPS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014-2020	58
Příloha č. 4: Vymezení Domažlického okresu na mapě	59
Příloha č. 5: Snímek zříceniny hradu Starý Herštejn	59
Příloha č. 6: Informační tabule v Lučině	60
Příloha č. 7: Anketa	60
Příloha č. 8: Semistrukturovaný rozhovor – seznam otázek	62

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Území v rámci Operačního programu Česká republika – Svobodný stát Bavorsko	37
--	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: srovnání 2014–2020 vs. 2021–2027	25
Tabulka č. 2: OPPS ČR – Svobodný stát Bavorsko 2014 – 2020	41

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel v okrese Domažlice v letech 2010 – 2020	32
Graf č. 2: Rozdělení zdrojů dle prioritních os z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj z celkové sumy 103,4 mil EUR na Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 – 2020	38
Graf č. 3: Počet projektů na Domažlicku v programovém v programu přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko pro období 2014-2020 dle 5 prioritních os	39

Seznam použitých zkratek

AEBR	Asociace evropských pohraničních regionů
EGTC	Evropská seskupení pro územní spolupráci
EFRF	Evropský fond regionálního rozvoje
EFZRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
ENRF	Evropský námořní a rybářský fond
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	Evropský sociální fond
ESI fondy	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská Unie
EÚS	Evropská územní spolupráce
CHKO	Chráněná krajinná oblast
INTERREG	Operační program přeshraniční spolupráce
MAS	Místní akční skupina
NRP	Národní rozvojový plán
OP	Operační program
OPPS	Operační program přeshraniční spolupráce
P2P	People to People
SRR	Strategie regionálního rozvoje
ZZS	Zdravotnické záchranné služby

1 Úvod

Po listopadu 1989, tzv. „Sametové revoluci“, došlo k otevření našich západních hranic a následně nových možností vzájemné spolupráce s dalšími evropskými státy. Velkým zlomem byl bezesporu vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004. V roce 2007 se Česká republika stala součástí tzv. schengenského prostoru a zrušily se mj. kontroly na hranicích. Všechny tyto události významně přispěly a posílily vzájemnou spolupráci mezi Českou republikou a jejím západním sousedem – Spolkovou republikou Německo, ale také vzrostl význam příhraničních regionů, které byly poznamenány svojí polohou, díky níž byly oblastmi odloučenými a často se vyvíjely odlišně, než regiony vnitrozemní. Oproti ostatním regionům jsou to oblasti řidčeji obydlené a hospodářsky zaostalé. Důležitá je proto úloha Evropské unie, která napomáhá odstranění těchto disparit. Začala se utvářet nová podoba Evropy a nové možnosti přeshraniční kooperace. Vzájemná spolupráce probíhala na začátku spíše v oblasti hospodářské, postupně se rozšiřovala do všech oblastí.

Po otevření hranic se evropským státům naskytly jiné možnosti vzájemné spolupráce. Např. volný obchod, rozvoj cestovního ruchu, profesní vzdělávání a výzkum, společný trh práce, doprava, ochrana životního prostředí a mnoho dalších společných aktivit. Takto se utvářela a stále utváří i spolupráce v příhraničních regionech. Dochází k sociální a hospodářské integraci a k odstraňování bariér vzniklých na základě historického a politického vývoje jednotlivých států. V České republice to jsou především následky bývalého totalitního režimu, který nás naprosto izoloval od západních sousedů a od demokratické části Evropy.

Tématem této bakalářské práce jsou možnosti přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka, který sousedí se Svobodným státem Bavorska, přesněji řečeno se správním obvodem Horní Falc (Oberpfalz). Tento region jsem si vybrala záměrně, jelikož se stává velmi turisticky atraktivním a nabízí zajímavé perspektivy do budoucna, a také z důvodu velmi bohaté společné historie se sousedním Bavorskem.

Region Domažlicka se nachází v jihozápadní části Plzeňského kraje na úpatí Českého lesa. Centrum regionu je město Domažlice, které je zároveň centrem Chodska. Domažlicko je poslední oblastí Čech, kde jsou dosud živé lidové obyčeje, nářečí i kroj. Nachází se zde nejvyšší hora Českého lesa – Čerchov. Domažlickem procházela i významná obchodní cesta z Bavorska. Region Domažlicka čítá 85 obcí bývalého

domažlického okresu, mezi ty větší patří Horšovský Týn, Kdyně, Babylon, Folmava, Poběžovice. Většina těchto obcí udržuje přátelství s vybranými bavorskými obcemi. Například domažlickým partnerským městem je město Furth im Wald. Region Domažlicka nabízí velmi mnoho možností přeshraniční spolupráce. Je zde potenciál rozvoje regionu a zlepšování kvality života obyvatel. Oblast Domažlicka patří do euroregionu Šumava.

2 Cíl práce a metodika

Cílem bakalářské práce je zhodnocení rozsahu přínosu a způsobů přeshraniční spolupráce regionu Domažlicka, které sdružuje několik obcí bývalých Sudet, ale také obcí s velmi bohatou historií Chodska, se Svobodným státem Bavorska na druhé straně hranice. Tato spolupráce probíhá od otevření hranic, tudíž má v regionu již dlouholetou tradici. Cílem práce je analyzovat a ohodnotit možnosti přeshraniční spolupráce v oblasti kultury, vzdělávání a následných pracovních možností. Také se bude zabývat projekty, které se v těchto oblastech uskutečnily, či stále probíhají, nebo jsou ve fázi přípravy a budou teprve zahájeny. Zde se jedná např. o společné udržování kulturních památek, vzdělávací a výměnné programy a spolupráce na pracovním trhu.

Dalším záměrem je ukázat na vybraných projektech, které na této úrovni proběhly nebo se připravují, jaký dopad mají na vývoj mezilidských vztahů a přeshraničních kontaktů obyvatel a organizací. Do jaké míry ovlivňují život v pohraničí, jakou roli zde hraje regionální politika Evropské unie a jaké konkrétní přínosy mají pro cílovou skupinu a jejich dopady na kvalitu života obyvatel v regionu. Součástí práce jsou i návrhy na zlepšení některých nežádoucích jevů a činností aktérů přeshraniční spolupráce formou využití jejich potenciálu a odstraňování bariér. Jedním z dílčích cílů je i zhodnocení dopadu pandemie COVID-19 na přeshraniční kooperaci v daném regionu, zda a jakým způsobem tato spolupráce probíhala a zda nebyly zpřetrhány dlouholeté vazby mezi příhraničními regiony a jejich aktéry. Upozornit na problematiku tzv. „pendlerství“ přeshraničních pracovníků a v neposlední řadě zhodnotit přístup a konkrétní zapojení občanů do realizace projektů a jejich spolupráce se sousedním Bavorskem.

V rámci metodiky práce bude nejprve využito teoretické východisko na základě studia literatury zahraničních i českých autorů (sekundární analýza dat) a rešerše dostupné dokumentace k projektům. V praktické části bude použit empirický přístup, při kterém se naváže osobní kontakt s představiteli jednotlivých obcí a s aktéry, kteří se podílí v rámci projektů či zaměstnání na přeshraniční spolupráci a to metodou osobního rozhovoru a dotazování formou ankety, která bude probíhat v internetovém prostředí. Při rozhovoru s představitelem konkrétní obce bude použita technika semistrukturovaného rozhovoru.

Na základě provedeného empirického výzkumu a získaných informací bude zpracována SWOT analýza možností přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka.

Ze zpracovaných a vyhodnocených informací získaných prostřednictvím analýzy, se v závěru celá práce pomocí syntézy zhodnotí. Budou zjištěny možnosti a rezervy, které v rámci přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka existují, a to jak z hlediska celého regionu, tak i z hlediska aktivního zapojení jednotlivých občanů.

3 Teoretická východiska

3.1 Historie a formy přeshraniční spolupráce

Pod samotným pojmem přeshraniční spolupráce rozumíme přímou, organizovanou, sousedskou práci regionálních a místních struktur podél hranice ve všech oblastech života, se zapojením všech aktérů.

Přeshraniční spolupráci musíme chápat jako celek, protože se zde protíná mnoho faktorů, mezi které patří např. kultura, ekonomika, jazyk, politika a historie. O přeshraniční spolupráci mluvíme v případě, kdy se jedná o aktivní účast občanů či celých sociálních skupin na utváření nějakých společenských hodnot a budování přeshraničního společenství (Zich, 2006, s. 62).

3.1.1 Vývoj do 90. let 20. století

Přeshraniční spolupráce se v Evropě začala rozvíjet po 2. světové válce v rámci požadavků zachování míru v Evropě a na zlepšení životní úrovně obyvatel. Jinak tomu bylo na česko-bavorské hranici, která se stala neprodyšně uzavřenou (Zákon o státních hranicích z roku 1948). V rámci uvaleného vojenského režimu byl zastaven veškerý pohyb osob přes hranici, která byla považována za linii střetu budoucího neodvratného konfliktu mezi Východem a Západem. V českém pohraničí byla z obranných důvodů zcela záměrně likvidována životní aktivita zdejších obyvatel, omezována či přizpůsobena vojenským potřebám dopravní infrastruktura a docházelo rovněž k pustošení sídelních celků, které někdy končily úplným zánikem. Hlubokou změnou prošla rovněž sídelní struktura pohraničí. V letech 1945-1947 bylo z pohraničí vysídleno asi 2,9 milionů osob německé národnosti, někdejších občanů ČSR. To mělo za následek zánik stovek malých a velmi malých sídel (Houžvička, 2007, s. 26).

Následný proces osidlování českého pohraničí probíhal nerovnoměrně a změnil jeho celkovou strukturu. Výměnou občanů zanikl efekt bilingválnosti, který vytvářel pozitivní sociální spojnicí mezi českým a německým prostředím po obou stranách hranice. Velkým problémem osidlovacích procesů byla heterogenita osídlenců, kteří si z původního prostředí přinášeli zcela odlišný životní styl, chování i odlišnou kulturu (Houžvička, 2007, s. 28).

V 50. letech 20. století bylo cílem oslabení záporného efektu hranice a řešení specifických problémů, kterým byla tato oblast vystavena. V této době probíhala přeshraniční spolupráce mezi Německem a Nizozemskem, Německem a Francií a Skandinávskými zeměmi.

První institucionální forma přeshraniční spolupráce byla založena v roce 1958 a jednalo se o tzv. EUROREGIO v okolí města Gronau na německo-nizozemské hranici. Z tohoto názvu je také odvozován název EUROREGION, který používáme dnes k označení oblasti, ve které probíhá přeshraniční spolupráce (Poštolka, 2009).

V 50. letech se přeshraniční spolupráce rozvíjela i v rámci Československa, ale pouze východním směrem a byla značně regulována.

Mezi základní dokumenty o přeshraniční spolupráci patří „Evropská rámcová smlouva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány“ z roku 1980, „Evropská charta místní samosprávy“ z roku 1985 a „Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů“ z roku 1995.

3.1.2 Vývoj po roce 1989

Po pádu „železné opony“ v roce 1989 začíná pozvolný vývoj příhraničních regionů. Původně bylo pohraničí českého státu silně uzavřeným územím s občanskou nepropustnou hranicí, slabě rozvinutou infrastrukturou apod. Od počátku 90. let 20. století se výrazně měnilo postavení a funkce pohraničí, mezi ty významnější patřila zprostředkující funkce, transfer technologií, kapitálu či přebírání kulturních vzorů. Výrazná změna byla vyvolána transformačními procesy, tzv. „otvíráním se Evropě“, které probíhaly ale velmi odlišně a prohlubovaly nerovnoměrnosti a územní diferenciaci. (Jeřábek, 2004, s. 21)

V nových demokratických podmínkách se formuje přeshraniční spolupráce na české straně, která má neformální podobu, např. navazování přátelství, využití nových nákupních a pracovních možností, ale i formální strukturu spolupráce mezi orgány veřejné správy a činnosti euroregionů. (Jeřábek, 2004, s. 20)

Se vstupem ČR do EU v roce 2004 a s etablováním volného pohybu pracovních sil v EU z r. 2011 hospodářské vztahy ČR a jejích sousedních států zintenzivněly. Nejdůležitějším evropským hospodářským partnerem se stalo Německo. V rámci evropské integrace získává přeshraniční hospodářská oblast Východní Bavorsko - Západní Čechy na významu. Na obou stranách této hranice je nízká nezaměstnanost a dobrá infrastruktura,

avšak platové podmínky mezi ČR a Německem se výrazně odlišují (Bornhofen, 2018, s. 10).

V důsledku změn společenských a politických podmínek po r. 1989 vznikají iniciativy a cesty k odstranění hlavních problémů spolupráce a úroveň spolupráce mezi obcemi je posuzována pozitivně. Důvodem k navázání spolupráce byla např. výměna informací a zkušeností, napomáhání porozumění mezi národy, řešení problémů v cestovním ruchu, životním prostředí, kultuře a infrastruktuře (Jeřábek, 2004, s. 132).

3.2 Státní hranice

Jedním z důležitých pojmů přeshraniční spolupráce je samotná státní hranice. Dle Šmída můžeme státní hranici popsat jako myšlenou čáru na zemi, pod i nad ní, která ohraničuje území České republiky a je zdokumentována a fyzicky zakreslena v příslušných dokumentacích zúčastněných států. Jedním z negativních vymezení je pohled střetávání odlišných právních řádů a kultur, které si mohou vzájemně odporovat a mohou zde vznikat konflikty či provokace. Státní hranice jsou významným symbolem územní svrchovanosti a nedotknutelnosti každého státu a měly by být akceptovány s vážností a úctou (Šmída, 2016, s. 18). V minulosti se tvořily hranice především s ohledem na krajinné prvky, kdy hranice kopírovala přírodní překážku. Postupně se však od přírodních hranic přecházelo k uměle vytvořeným hranicím, které vyměřil a vytvořil člověk v přímých liniích.

Území České republiky je definováno státními hranicemi na základě čl. 11 Ústavy ČR. Zde je území chápáno jako nedílný celek, jehož státní hranice mohou být měněny pouze Ústavním zákonem (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.).

Problematika hranic je spojena s různými výzvami, ať už je to imigrace, či změny klimatu nebo aktuálně celosvětově probíhající pandemie COVID-19. Otázka vnitřních hranic Schengenu, symbolu prosperity a svobody a vnějších hranic EU, symbolu bezpečí a jednoty, zůstává klíčovým prvkem formování evropské politiky a evropské veřejnosti (Fráně, 2021, s. 10).

Hranice, které vznikly mezi regiony, jsou zpravidla ostřejší než přírodní hranice a vznikly vlivem činností člověka. Regiony jsou vzájemně se odlišující části zemského povrchu a jsou odděleny liniemi nebo zónami. Hranice homogenních regionů jsou méně výrazné a jsou navzájem spojené. Hranice nodálních regionů jsou velmi výrazné (Wokoun, 2011, s. 88).

3.3 Regionální rozvoj

3.3.1 Region

Regiony jsou v regionalistice velmi používaným pojmem. Podle německého geografa H. H. Blotefogela je můžeme řadit na:

- 1) *Reálné nebo analytické regiony* – vědecky konstruované, sloužící vědeckým účelům a vědeckým snahám o uspořádání reality, 2) *Regiony vymezené lidskými aktivitami a činnostmi* – vznikají každodenním jednáním individuálních nebo kolektivních aktérů, např. skupin, sdružení obcí či měst, 3) *Regiony, které jsou jako regiony vnímány anebo se tak s nimi aktéři identifikují* – vznikají prostřednictvím médií nebo politiky (R. Wokoun, 2008, s. 282-283).

„Pokud jde o region, můžeme jím rozumět již víceméně administrativně vymezené území, které je zpravidla i nějak dál vnitřně organizačně uspořádané a většinou má i svůj název. Může jím být například správní celek, jakým je kraj, město apod. Regionem je ale možné rovněž rozumět jen blíže neohraničené území historicky a zvykově pojmenované a označené, např. Chodsko, Šluknovsko, Ostravsko apod. Vztah lidí k takto vymezenému místu v obou případech vyjadřuje jejich regionální identitu, případně sílu tohoto ztotožnění“ (Houžvička, 2007, s. 49).

3.3.2 Regionalizace

Regionalizaci definujeme jako činnost směřující k vymezení regionů.

Regionalizací zpracováváme informace o rozmístění jevů a předmětů na zemském povrchu. Regionální geografie rozlišuje regiony z pohledu krajinných sfér a rozděluje je na objektivní, které mají pevné vazby mezi složkami regionů, a na subjektivní, vytvořené na základě úkolů výzkumu.

Regionalizace probíhá v několika vědách, např. fyzickogeografická, socioekonomická, klimatická, biogeografická, regionalizace průmyslu, zemědělství, dopravy a služeb. Úkolem regionalizace je stanovit procesy, způsoby vývoje tak, aby byly ukázány charakteristické rysy regionu. Většina úkolů se řeší geografickou srovnávací metodou (Wokoun, 2011, s. 90).

3.3.3 Přeshraniční region

Přeshraniční region (německy Grenzüberschreitende Region, anglicky Cross-border Region) je regionem složeným z regionů na protější straně hranice. V průběhu stávající integrace může získávat i vlastní identitu. Významnou přeshraniční strukturou jsou euroregiony.

Přeshraničnost je důležitá pro spolupráci regionů. České příhraniční regiony se rozvíjejí díky přeshraniční spolupráci a jsou spíše kontaktním místem než nástrojem separace (Poštolka, 2009, s. 17).

Dle Fráněho a kol. je nutné hovořit o tzv. aktivní hranici, která představuje nový koncept demokratické integrace, sociálního ohraničení a kulturní pluralizace a je vázána na občanskou veřejnost. Občanská veřejnost je dále považována za základnu legitimizace demokratické moci, za záruku ochrany a kontroly před zneužitím politické moci a za fungování sociální soudržnosti a demokratické integrace. Aktivní hranice se dále vyznačuje množstvím komunikačních kanálů a svojí dynamičností a je tak produktivní součástí europeizovaných veřejných sfér (Fráně, 2021, s. 21).

Základním faktorem fungování aktivní hranice a s tím související přeshraniční spoluprací je především odstraňování psychologických a jazykových bariér, které jsou nejvíce zřetelné v česko-německém pohraničí. Za tímto účelem vznikají různé iniciativy EU, jako např. zakládání Evropských seskupení pro územní spolupráci (EGTC) (Fráně, 2021, s. 144).

3.3.4 Regionální rozvoj a jeho aktéři

„Přeshraniční spolupráce se týká především místních a regionálních orgánů – tedy tzv. subnárodních subjektů. Ty jsou hlavní hybnou silou rozvoje spolupráce. Místní regionální orgány (samosprávy) tak vstoupily na pole působnosti dříve vyhrazené centrálním vládám“ (Branda, 2021, s. 22).

Aktérů regionálního rozvoje je ale mnohem více, spadá sem např. spolupráce hospodářských komor v oblasti podpory podnikání, či mateřských, základních, středních i vysokých škol v oblasti vzdělávání. Významným aktérem je i neziskový sektor, který se zapojuje např. v oblasti životního prostředí, kultury či sportu.

V České republice to byly na počátku spolupráce hlavně města a obce. Po vzniku krajů a nové úrovni samosprávy byly i na této rovině navazovány přeshraniční kontakty s regiony na druhé straně hranice. Do přeshraniční kooperace se postupně zapojovaly i vzdělávací instituce, hospodářské komory a neziskový sektor (Branda, 2021, s. 22).

Velmi důležitou formu přeshraniční spolupráce navázala partnerská města. Tato partnerství jsou velmi intenzivní. Některé z dvojic měst navázaly na dřívější kontakty, jiné teprve spolupráci zahajují. Významným faktorem partnerství měst je historie, která může být pojítkem, ale i rozdělovníkem v navazování partnerství mezi městy (Houžvička, 2007, s. 66).

3.3.5 Regionální identita obyvatel českého pohraničí

Identita člověka spočívá v tom, s kým, nebo s čím se člověk ztotožňuje a vůči komu, čemu se vymezuje. V problematice regionální identity je hlavním znakem to, jak se lidé ztotožňují s místem, kde prožívají svůj život, jak tento prostor využívají, organizují, mění, zlepšují apod. Regionální identita je jednou z dimenzí lidské identity, je to proces a během života se regionální ztotožnění může měnit. Otázka regionální identity je velmi diskutovaná především v příhraničních oblastech bývalých Sudet.

Regionální identitu můžeme členit na: 1) *Základní identitu* – neuvědomované ztotožnění, zvyk na místo bydliště. 2) *Vědomé ztotožnění* – vědomá volba místa, zájem o historii a pamětihodnosti daného regionu, ocenění kvality místa. 3) *Aktivní identita* – tzv. lokální patrioti, kteří mají velmi citovou vazbu k regionu a jsou veřejně aktivní (Houžvička, 2007, s. 57-59).

Obyvatelé pohraničí vnímají své území jako něco specifického, ale zároveň mají vazbu k národu či vědomí příslušnosti k němu. Tito obyvatelé považují význam spolupráce se sousedními státy za poměrně důležitý i když jsou si vědomi i problematičností života v příhraničí nebo v jejích periferních oblastech (Jeřábek, 2004, s. 129).

3.4 Přeshraniční spolupráce

3.4.1 Přeshraniční spolupráce v zemích EU

Tato forma spolupráce probíhá, jak už vyplývá z názvu, v příhraničních regionech. Zde záleží na propustnosti hranice a ochotě ke spolupráci. Cílem přeshraniční spolupráce je přeměna regionu s rozdělovacím vlivem státní hranice na region kontaktní, kde má hranice význam sjednocující a integrační. Nevýhodná poloha příhraničních regionů vyžaduje spolupráci subjektů na obou stranách hranice. Základní myšlenkou evropské integrace je odbourávání a překonávání státních hranic (Poštolka, 2009, s. 20).

Přeshraniční spolupráci chápeme jako komplex, setkávají se tu kulturní, jazykové, ekonomické, technické a administrativní aspekty. Prostředkem je prostorové plánování a regionální politika. Dlouhodobá a efektivní přeshraniční spolupráce vyžaduje také institucionalizaci. Mezi principy přeshraniční spolupráce, které přijala AEER a které jsou podporovány Evropskou komisí patří např. princip subsidiarity (delegování kompetencí a úkolů), vertikální a horizontální partnerství nebo příprava strategií a koncepcí přeshraničního rozvoje (Jeřábek, 2004, s. 82).

Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány definuje přeshraniční spolupráci jako různé formy společně odsouhlasených akcí, jejichž cílem je podpora a propagace dobrých sousedských vztahů mezi územními společenstvími nebo úřady a taktéž uzavírání dohod a smluv, které jsou nezbytné k dosažení společně vytyčených cílů (Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány, 1980, s. čl. 2).

3.4.2 Přeshraniční spolupráce v České republice

„Českému pohraničí se od počátku 90. let 20. století, stejně jako celému státu, „vrací“ centrální poloha nejen ve středoevropském prostoru, ale zároveň v rámci celého světadílu. Poměrně náhle jsou tak zdejší obyvatelé, podnikatelské subjekty, nejrůznější instituce a organizace, jakož i územní orgány veřejné správy konfrontovány se situací na druhé straně hranice“ (Jeřábek, 2004, s. 187).

Po roce 1989 došlo ze strany obcí k výrazné poptávce po kontaktech přes hranici. Velkou roli zde sehrála i určitá míra zvědavosti ve vztahu k sousedním obyvatelům na

druhé straně hranice. Po prvních osobních kontaktech se dále rozvíjela myšlenka systematického rozvoje přeshraniční spolupráce včetně její institucionalizace. Důsledkem byl vznik prvního euroregionu v ČR v roce 1991 – Euroregionu Nisa.

Dalším motivem bylo řešení společných problémů, především v oblasti životního prostředí. Později se spolupráce zaměřila na větší prostupnost hranice související s otvíráním nových hraničních přechodů a zlepšování dopravní infrastruktury.

Nejvýznamnějším stimulem přeshraniční spolupráce byla finanční podpora z Evropské unie z programu PHARE CBC (na vnějších hranicích EU), která byla postupně rozšířena i na další hranice (Branda, 2021, s. 25-26).

3.4.3 Euroregiony

Euroregiony jsou nejvyspělejší formou přeshraniční spolupráce. Jejich úkolem je rozvíjení spolupráce jednotlivých účastníků, většinou místních a regionálních orgánů. Euroregiony podporují společné zájmy místních a regionálních vlád přes hranice a tím zvyšují kvalitu života obyvatel.

V současné době existuje v Evropské unii přes 130 euroregionů, v České republice se nachází 13 euroregionů, které mají podobu zájmových sdružení právnických osob. Jejich základna je většinou stabilní (Branda, 2021, s. 64). Celkový přehled všech 13 euroregionů je uveden v příloze č. 1.

V červenci 2021 podepsaly všechny české euroregiony „Memorandum o vzájemné spolupráci“ a založily tak asociaci, která má několik cílů: obnova příhraničí po pandemii COVID-19, které bylo kvůli jednostrannému a nekoordinovanému uzavírání hranic vážně zasaženo. Dalším cílem je prosazení legislativního zakotvení přeshraniční spolupráce na národní i evropské úrovni a společná propagace myšlenky přeshraniční spolupráce a jejích výsledků. Euroregiony se snaží spolupráci neustále vylepšovat a lépe se připravovat na budoucí krize. Zlepšují přeshraniční veřejné služby, navrhují opatření k zefektivnění přeshraniční spolupráce jako např. nepřetržitý volný pohyb pracovníků a vozidel záchranné služby přes hranice (České euroregiony založily asociaci, 2021).

3.5 Regionální politika v Evropské unii a v ČR

Regionální politika představuje všechny veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozmístění ekonomických činností, kterými se snaží napravovat určité důsledky volné tržní ekonomiky a snaží se dosáhnout ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení (Jeřábek, 2004, s. 96).

Vznik regionální politiky se uvádí do 30. let 20. století, ale dodnes není rámcové sjednocení názorů na vymezení tohoto pojmu. Některé publikace definují regionální politiku jako součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických aktivit a zdrojů na celém území státu anebo v dané oblasti. Do regionální politiky jsou řazena opatření, které napomáhají růstu ekonomické aktivity na území, kde je vysoká nezaměstnanost a slouží ke kontrole ekonomických aktivit na územích, kde je naopak nadměrný růst. Regionální politiku můžeme charakterizovat jako soubor opatření a nástrojů, které zmírňují nebo odstraňují rozdíly v ekonomickém rozvoji dílčích regionů (Wokoun, 2011, s. 94).

3.5.1 Cíle a nástroje regionální politiky

Regionální politika ČR má za cíl posilovat hospodářskou a sociální soudržnost prostřednictvím strukturálních, regionálních a sociálních opatření a také opatřeními na pracovním trhu a v zemědělství. K dosažení těchto cílů používá nástroje regionální politiky, kterými zmírňuje záporné důsledky integrace do EU a z nich plynoucích negativních dopadů na některé hospodářské sektory a snaží se dosáhnout finanční rovnováhy mezi zvýhodněnými a prosperujícími regiony (Jeřábek, 2004, s. 96).

Nástroje regionální politiky dělíme na makroekonomické a mikroekonomické. Makroekonomické nástroje jsou silně omezeny ostatními národohospodářskými cíli, zejména udržením inflace na žádoucí úrovni. Mikroekonomické nástroje ovlivňují prostorový pohyb pracovních sil a působí na prostorový pohyb kapitálu (Wokoun, 2011, s. 103-104).

3.5.2 Principy regionální a strukturální politiky EU

Regionální a strukturální politika EU vychází z několika základních a doplňkových

principů, mezi které patří: 1) *princip koncentrace* – jedná se o co nejefektivnější přerozdělování a využívání prostředků do regionů s největšími problémy, 2) *princip partnerství* – vyžaduje co největší účast a podíl samotných příjemců, kterým jsou prostředky poskytovány. Většinou se požaduje 50 % finanční spoluúčast, 3) *princip programování* – jedná se o princip střednědobých nebo dlouhodobých programů k řešení regionálních problémů v delším časovém období, 4) *princip monitorování a vyhodnocování* – je kladen důraz na průběžné sledování a vyhodnocování k zajištění celkové efektivity, 5) *princip adicionality (doplňkovosti)* – jedná se o spolufinancování schválených projektů, tzn. že prostředky poskytnuté ze zdrojů EU musejí být doplněny podílem zdrojů ze strany příjemce (Wokoun, 2011, s. 120).

3.5.3 Evropské strukturální a investiční fondy

Tyto fondy jsou hlavním nástrojem strukturální politiky. Jejich účelem je investice do vytváření nových pracovních míst, do udržitelné ekonomiky a do životního prostředí a jejich zdrojem jsou společné příspěvky všech členských států do společného rozpočtu. Částka pro regionální politiku tvoří kolem 35 % z celkového rozpočtu EU.

Do strukturálních fondů Evropské řadíme pět fondů: *Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)*, který snižuje rozdíly mezi jednotlivými regiony v EU, *Evropský sociální fond (ESF)* podporující opatření pro prevenci a boj s nezaměstnaností, rozvoj lidských zdrojů, rovné příležitosti pro ženy a muže a hospodářskou a sociální soudržnost (Stejskal, 2009, s. 42-43). *Fond soudržnosti (FS)*, ze kterého jsou financovány projekty z oblasti životního prostředí a dopravy v zemích, kde je hrubý národní důchod na obyvatele nižší než 90 %, *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EFZRV)*, který pomáhá řešit konkrétní problémy venkovských oblastí a *Evropský námořní a rybářský fond (ENRF)* napomáhající rybářům osvojit si udržitelné rybolovné metody k diverzifikaci hospodářských činností.

Všechny tyto fondy jsou spravovány jednotlivými EU zeměmi samostatně prostřednictvím *Dohod o partnerství*.

Tabulka č. 1: srovnání 2014–2020 vs. 2021–2027

2014–2020	2021–2027
11 tematických cílů, mnoho investičních priorit	5 cílů politiky prolomení odvětvových sil, méně a kratších specifických cílů
Posílení institucionální kapacity veřejných orgánů a zainteresovaných stran a efektivní veřejná správa	Budování kapacit a spolupráce s partnery v rámci členských států i mimo ně jako horizontální akce

Zdroj: (Europa.eu)

V roce 2015 EU zřídila *Evropský fond pro strategické investice* – tento fond měl podporu 21 miliard eur a pobízel veřejné a soukromé investory ke strategickým investicím. Pomocí tohoto fondu bylo zrealizováno zavedení vysokorychlostního širokopásmového internetu, zlepšily se služby zdravotní péče, železniční a městská infrastruktura a investovalo se do energie z obnovitelných zdrojů (EU & já, 2020, s. 40).

3.5.4 Etapy vývoje regionální politiky v Evropské unii

Vývojová stádia regionální a strukturální politiky můžeme rozdělit do osmi vývojových etap: 1958-1973, 1974-1985, 1986-1993, 1994-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020, 2021-2027.

Pro první období (1958-1973) byl specifický individuální přístup členských zemí bez koordinace na nadnárodní úrovni. Hlavní pozornost byla věnována makroekonomickým otázkám. Patřilo sem 6 členských států, ale neexistovaly společné orgány pro regionální politiku. Ve druhém období (1974-1985) se posilovala regionální dimenze integračních politik. Ustanovil se Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) a ten se stal základnou pro správu regionální politiky. Třetí období (1986-1993) je specifické výraznou regionální a strukturální politikou a střednědobými plánováními regionálních programů. Ve čtvrtém období (1994-1999) se pokračovalo v úsilích ze třetího období a novým cílem se stal rozvoj a strukturální změna regionů s extrémně nízkým zalidněním. Páté období (2000-2006) bylo specifické redukcí cílů a reformou regionální a strukturální politiky. V šestém období (2007-2013) došlo k reformě a novým cílem se stala Iniciativa Společenství Interreg III (Wokoun, 2011, s. 108-112). Sedmá etapa (2014-2020) měla 11 tematických cílů a kladla větší důraz na výsledky a jasnější a měřitelnější cíle. Nyní se

nacházíme v osmé etapě (2021-2027), která má 5 cílů: sociálněji a inkluzivněji Evropa, konkurenceschopněji a chytřejší Evropa, propojenější Evropa zlepšením mobility, Evropa bližší občanům a zelenější a nízkouhlíkový přechod k čisté ekonomice s nulovým obsahem uhlíku (Evropa, 2021). Srovnání viz tabulka č. 1. Z tabulky vyplývá, že v novém programovém období 2021 – 2027 bude méně tématických cílů a kratší specifické cíle.

Strategickým plánem Evropské komise je stanovení 6 priorit na období 2019-2024, mezi něž patří: *Zelená dohoda pro Evropu* (efektivní využívání zdrojů, klimaticky neutrální kontinent), *Evropa připravená na digitální věk* (nová generace technologií), *Hospodářství ve prospěch lidí* (zefektivnit prostředí pro investice a zvýšit jejich růst), *Silnější Evropa ve světě* (prosazování multilateralismu a světového pořádku), *Podpora evropského způsobu života* (ochrana právního státu), *Nový impuls pro evropskou demokracii* (ochrana demokracie před vnějšími zásahy) (Priority Evropské komise).

Pro přeshraniční spolupráci je nejvýznamnějším cílem *Evropská územní spolupráce* (EÚS), která podporuje evropské strukturální a investiční fondy financované z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Evropská územní spolupráce pro období 2021 – 2027 se dělí na 4 pilíře: přeshraniční spolupráce (Interreg A), nadnárodní spolupráce (Interreg B), meziregionální spolupráce (Interreg C) a spolupráci s nejbližšími regiony (Interreg D). Mezi dva nové specifické cíle Interreg dále patří bezpečnější a lépe chráněná Evropa a lepší řízení spolupráce.

Na přeshraniční spolupráci bylo v období 2014 – 2020 vyčleněno 6,6 miliard eur. Na EÚS pro období 2021- 2027 je přiděleno 8 miliard eur, z nichž 72,2 % bude poskytnuto na pozemní a námořní přeshraniční spolupráci. Cílem těchto programů pro přeshraniční spolupráci je propojení regionů nebo místních orgánů, které mají společnou pozemní nebo námořní hranici tak, aby se tyto oblasti mohly rozvíjet a společně řešit sdílené problémy, jakými jsou např. nedostačující dopravní infrastruktura, špatně dostupné informační a komunikační technologie nebo negativní přístup k občanům sousedních zemí (Europarl.europa.eu).

Cíl Evropská územní spolupráce pomáhá rozvíjet spolupráci v oblasti vědy a výzkumu, vzdělávání, inovací a podporuje efektivní systém přeshraniční protipovodňové a protipožární ochrany a též ochrany před přírodními katastrofami. Dále napomáhá integraci postižených osob do společnosti, přispívá rozvoji environmentálního vzdělávání, směřuje k ochraně a rekonstrukci památek, k rozvoji nových stezek a cyklotras, turistických a lyžařských stezek a k podpoře činnosti turistických informačních center. Významně

podporuje přeshraniční spolupráci a to především v oblasti kulturních, společenských a volnočasových aktivit a v oblasti mezilidských vztahů (EU Dotace 2020).

3.5.5 Legislativní rámec regionální politiky v České republice

Základním legislativním, institucionálním a systémovým rámcem regionální politiky v České republice bylo přijetí souboru zákonů v roce 2000. Klíčovými zákony regionální politiky byly zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o obcích, krajích a zákonem o hlavním městě Praha a zákon č. 248/2000 Sb., podporující regionální rozvoj.

Dle Wokouna odstraňuje zákon o podpoře regionálního rozvoje zásadní nedostatky regionální politiky. Před přijetím tohoto zákona byla regionální politika v ČR realizovaná pouze v malém rozsahu. Přijetím tohoto zákona jsme získali stejnou úroveň a stejné principy jako regionální politika EU. Mezi tyto principy řadíme např. princip partnerství, koncentrace nebo programování (Wokoun, 2011, s. 140).

Základním dokumentem regionální politiky České republiky je Strategie regionálního rozvoje ČR, která byla schválena 12. 7. 2000. Druhá strategie byla přijata v roce 2006. Na jejím základě jsou rozdělovány prostředky ze strukturálních fondů a příprava regionálních programů rozvoje. Třetí strategie byla přijata v roce 2013 a poslední strategií po r. 2020 je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (SRR 21+), jejíž vizí je, aby byla česká ekonomika konkurenceschopná v evropském i v globálním měřítku, dále zajištění vysoké kvality života obyvatel, minimalizovat ekonomické a sociální nerovnosti, respektovat přírodní a územní limity a přizpůsobit se globálním změnám. SRR 21+ stojí na principech tzv. územní dimenze, tedy efektivního využití dostupných zdrojů na řešení problémů konkrétního regionu nebo rozvíjení jeho potenciálu (Evropské fondy v České republice).

Dalším důležitým strategickým dokumentem je Národní rozvojový plán (NRP), který popisuje strategii pro získání podpory z ESI fondů. Národní rozvojový plán ČR byl stanoven na období 2004-2006 a 2007-2013. Pro období 2014-2020 byly stanoveny Národní rozvojové priority a bylo využíváno 21 operačních programů. V rámci Národních operačních programů bylo nabízeno 10 operačních programů, v rámci programů

přeshraniční spolupráce 5 operačních programů a programy nadnárodní a meziregionální spolupráce obsahovaly 6 operačních programů.

Pro nadcházející *období 2021-2027* je připraveno 9 Národních operačních programů, mezi než patří: OP Doprava, Integrovaný regionální OP, OP Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost, OP Jan Amos Komenský, OP Životní prostředí, OP Spravedlivá transformace, OP Zaměstnanost +, OP Technická pomoc, OP Rybářství. Dále je připraveno 5 programů přeshraniční spolupráce: Interreg V-A Česká republika – Polsko, Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Interreg V-A Rakouská republika – Česká republika, Program přeshraniční spolupráce INTERREG Bavorsko – Česko (2021-2027), Program spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika. Pro politiku soudržnosti je vyčleněno 21 miliard eur (Evropské fondy v České republice). Mezi programy národní a nadnárodní spolupráce je zařazeno 5 programů: program nadnárodní spolupráce Interreg Central Europe 2021-2027, Program národní spolupráce Interreg DANUBE, Program meziregionální spolupráce INTERREG EUROPE, Program meziregionální spolupráce EPSON, Program meziregionální spolupráce INTERACT.

Všechny tyto programy jsou spolufinancovány z Evropských strukturálních a investičních fondů (EU Dotace 2020).

4 Základní charakteristika regionu Domažlicka

4.1 Vymezení oblasti Domažlického regionu

Domažlicko se rozkládá v jihozápadní části Plzeňského kraje a patří mezi pohraniční okresy západních Čech. Jeho jihozápadní hranici tvoří státní hranice s Bavorskem, přesněji s regionem Horní Falc (okresy Schwandorf a Cham). Na severu hraničí územně okres Domažlice s okresem Tachov, dále pak s okresem Plzeň jih na východě a s okresem Klatovy na jihovýchodě. Jeho území je z menší části lemováno Šumavou, z větší potom Českým lesem. Krajským městem je město Domažlice, které má výhodnou geografickou a dopravní polohu. Vzhledem ke své poloze se území Domažlicka dostalo dlouholetým působením železné opony na okraj hospodářského zájmu. Po otevření hranic a po změně politického systému se výrazně zlepšila geografická poloha a celé území začalo těžit z blízkosti hospodářsky silného Bavorska.

Domažlický region má rozlohu 1123 km², což představuje 14,7 % plochy Plzeňského kraje a žije zde 60 923 obyvatel. Nachází se tu 85 obcí, z nichž některé spadají do národopisné oblasti Chodsko, jejímž střediskem je právě město Domažlice. Na území okresu Domažlice leží správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP) – Domažlice, Horšovský Týn a část správního obvodu Stod. Okres zahrnuje 5 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ): Domažlice, Kdyně, Poběžovice, Horšovský Týn a Staňkov (Czso.cz).

Mezi důležitá větší města regionu patří Horšovský Týn, Staňkov, Kdyně, Poběžovice a Bělá nad Radbuzou (viz příloha č. 4 – Mapa regionu Domažlicka). Tato sídla leží na významné dopravní ose nadregionálního významu Cham – Furth im Wald – Domažlice – Horšovský Týn – Holýšov – Plzeň. Prochází tudy i důležitá komunikace 1. třídy č. 26 (Plzeň – Domažlice – Folmava).

Na Domažlicku se nachází několik významných svazků a místních akčních skupin. Mezi ty největší patří dobrovolný svazek obcí s názvem Svazek Domažlicko, který sdružuje česká města a obce v česko-bavorském pohraničním prostoru „Domažlicko“ a který byl založen v roce 1992 a v současné době čítá 53 měst a obcí bývalého okresu Domažlice. Mezi členské obce Svazku Domažlicka patří např. Babylon, Domažlice, Bělá nad Radbuzou, Česká Kubice, Poběžovice, Hostouň a Klenčí pod Čerchovem. Činnost svazku je zaměřena především na realizaci společných projektů, podporu rozvoje turistické infrastruktury a nabízí kurzy výuky německého jazyka a využívání počítačové techniky.

Dalším významným aktérem na Domažlicku je sdružení Mikroregion Dobrohost, jehož cílem je budování cyklistických stezek, obnova sakrálních památek, sdružování obcí, společné projekty a spolupráce MAS na německé straně hranice. Tento spolek byl založen v roce 2005 a sdružuje celkem 6 obcí: Drahotín, Hora Svatého Václava, Rybník, Mnichov, Hvožd'any a Poběžovice. Mezi komplexně přeshraniční spolky patří Akční spolek Čerchov založený v roce 2003. Tento spolek zahrnuje 6 bavorských a 13 českých obcí.

Jednou z dalších místních akčních skupin je MAS Český les, která realizuje projekty především v oblasti vzdělávání a byla založena v r. 2014. Tato skupina sdružuje okres Domažlice a okres Tachov. Mezi novější spolky patří Spolek Mikuláš, který sídlí v Šitboři u Poběžovic a byl založen r. 2015.

Domažlicko je zařazeno do Operačního programu Česká republika – Bavorsko, do kterého patří mimo jiné celý Plzeňský, Karlovarský a Jihočeský kraj. Domažlicko využívá Evropský program podpory přeshraniční spolupráce a spadá do euroregionu Šumava. Vymezení správních jednotek euroregionu viz příloha č. 2.

4.1.1 Geografická poloha regionu

Region Domažlicka se nachází ve zvlněné pahorkatině s průměrnou výškou okolo 450 metrů nad mořem. Je ohraničen Českým lesem a Šumavou, mezi nimiž se táhne Všerubská vrchovina. Nejvyšší horou Českého lesa je Čerchov s 1042 m. n. m. Dalšími vrcholky je pásmo zvané Haltrava. Na severozápadní hranici okresu se rozkládá skupina Plešská s nejvyšším vrcholem Zvon 859 m. n. m. Nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Radbuza, která pramení u obce Závist v Českém lese.

Výhodou geografické polohy je relativně zdravé životní prostředí. Zhruba 36% rozlohy zaujímají lesní porosty. Je to o 6% více než celorepublikový ukazatel. Orná půda zaujímá 67,1 % (Svazekdomazlicko.cz).

4.1.2 Osídlení

Osídlení je zde nepříznivě ovlivněno stavbou sídel. Celá sledovaná oblast je velmi řídko osídlena, zejména ve srovnání s průměrnými hodnotami v České republice. Hustota obyvatelstva je zde kolem 55 obyvatel/km², zatímco v České republice je tato hodnota průměrně 136 obyvatel/km². Na území se nachází přibližně polovina sídel s méně než 100

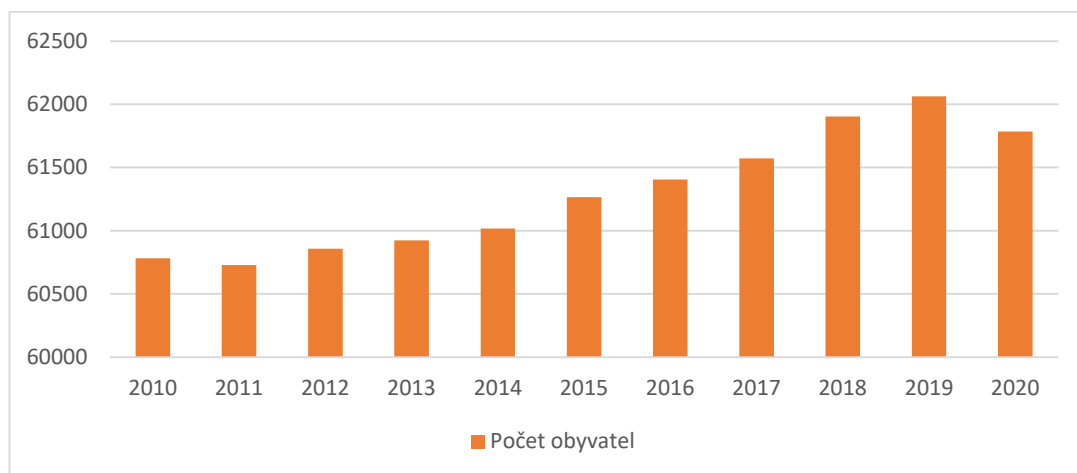
obyvateli, tudíž je zde velká roztržitost, rozlehlost a nespojitost. Tyto skutečnosti negativně komplikují provozně správní hledisko a mají nepříznivý dopad na ekonomické podmínky obcí. Centralizace osídlení se váže především na výrobní aktivity k městu Staňkov, Horšovský Týn a Domažlice. Nejmenší osídlení s orientací na zemědělství je při hranicích s okresy Tachov a Klatovy. Příhraniční území je stále výrazně poznamenáno vysídlením a čtyřicetiletým uzavřením širokého hraničního pásma (Svazekdomazlicko.cz).

4.1.3 Obyvatelstvo

Obyvatelstvo okresu Domažlice prošlo netypickým až pohnutým vývojem. Po mnichovských dohodách z roku 1938 odešla ze zabraných sudetských území valná většina českého obyvatelstva. Po skončení války zde došlo k odsunu německého obyvatelstva a území bylo postupně dosídlováno. To probíhalo především po roce 1953 a mělo za úkol řešit stabilitu obyvatelstva v pohraničních oblastech. Migrace měla za následek především sociální změny, největší počet novoosídlenců pocházel z českého vnitrozemí (82,2 %), dále to byli Slováci (10,7%) a romské etnikum (9%). Velkou část tvořili reemigranti (zahraniční Češi a Slováci) z Německa a z Rakouska. Nové obyvatelstvo sebou přinášelo odlišný životní styl a kulturu (Houžvička, 2007, s. 26).

Na základě empirického přístupu bylo zjištěno, že je největší koncentrace obyvatel v regionu stále u velkých měst, naopak menší ve venkovských sídlech. Okres Domažlice má 61 784 obyvatel a je třetím nejmenším okresem v Plzeňském kraji, žije zde pouze 10,5 % z celkového počtu obyvatel kraje. Ze získaných dat byl zpracován graf, který představuje vývoj počtu obyvatel v okrese Domažlice. Nepříznivý vliv na demografický vývoj má stárnutí obyvatel, které zde neustále roste.

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel v okrese Domažlice v letech 2010 - 2020

Zdroj: statistika okresu Domažlice, vlastní zpracování (27.01.2022)

V uvedeném grafu je zobrazen vývoj počtu obyvatel v Domažlickém okrese, který byl až do r. 2019 mírně rostoucí. V roce 2020 byl zaznamenán úbytek obyvatelstva o 287 a to především z důvodu úmrtnosti, která byla z části ovlivněna pandemií COVID-19, a která v roce 2020 čítala 813 úmrtí. V předešlých letech se úmrtnost pohybovala kolem 650 zemřelých za rok. Na začátku pandemie patřil okres Domažlice mezi nejvíce zasažené oblasti. Dalším důvodem poklesu obyvatel byl vyšší počet odstěhovaných lidí. Poprvé od r. 2000 byl počet vystěhovaných mnohem vyšší, než počet přistěhovaných, což se taktéž projevilo na nižším počtu obyvatel okresu.

4.1.4 Ekonomická základna

Domažlicko je průmyslově zemědělskou oblastí, jejíž hospodářské zaměření je dáno rázím krajiny a historií Chodska. Chráněné přírodní oblasti neumožňují rozvoj těžkého průmyslu, proto je zde zejména lehký průmysl, která se soustřeďuje hlavně do Domažlic, Kdyně, Klenčí pod Čerchovem a Horšovského Týna. Důležitým prvkem je rozvoj cestovního ruchu, který má v této oblasti velký potenciál. Mezi nejvýznamnější zaměstnavatele patří Gerresheimer Horšovský Týn, spol. s.r.o., která se věnuje zpracování termoplastů, výrobou plastových dílů a výrobků pro medicínský průmysl, dále Trans World Hotels & Entertainment, a.s. – ubytování a stravování, APM Automotive s.r.o. – dodavatel náhradních dílů pro osobní, užitková i nákladní vozidla, Výrobní společnost

Čerchov a.s. – kovovýroba, zemědělská výroba, autodoprava a služby, DOTIKO s.r.o. – personální agentura aj.

Před rokem 1989 bylo Domažlicko uzavřeným průmyslově – zemědělským regionem. To se ale změnilo po otevření hranic s Německem. Region se stal exponovaným prostředníkem, který propojuje hospodářskou strukturu s Německem. Otevření hranic přineslo řadu možností, které ovlivnily hospodářský vývoj, např. možnosti zaměstnání českých pracovních sil v Německu (tzv. pendlerství), rozvoj sektoru služeb (např. tzv. nákupní turistika), přeshraniční spolupráce podniků a příliv německých investorů.

Domažlicko má i přesto vysokou zaměstnanost v oblasti zemědělství a lesnictví. Rozvoj šancí je zde ale ve využívání služeb, především v rozvoji cestovního ruchu. Také se zde projevuje výrazná podprůměrnost v počtu pracovních míst ve zdravotnictví, sociálních službách a také v obchodě a cestovním ruchu (pohostinství, ubytování).

V okrese je velmi živá problematika tzv. „pendlerství“, kdy množství českých pracovníků odjíždí za prací do přilehlých bavorských okresů. Nejdlejší hranice mezi Německem a Českou republikou leží mezi zemskými okresem Cham a okresem Domažlice. Podle statistik zemského okresu Cham dojíždí z Domažlicka do okresu Cham zhruba 4500 českých „pendlerů“.

4.1.5 Cestovní ruch

Okres Domažlice se řadí k velmi atraktivním a vyhledávaným oblastem cestovního ruchu a rekreace. Rozvoj cestovního ruchu v oblasti Domažlicka má vysoký potenciál. Napomáhá tomu krajinný ráz i kulturně historické bohatství, velké množství památek, a to jak v oblasti přírodního prostředí, tak i v oblasti kulturního dědictví. Na obou stranách hranice se nachází národní parky a další rozsáhlé přírodní oblasti a chráněná území. Region nabízí hustou síť turistických stezek a cyklostezek a pestrou nabídku kulturních akcí a turistických zařízení. Potenciál nabízí i rozvoj témat, jako jsou např. zaniklé obce, historické obchodní cesty, poutě a další společné tradiční zvyky. V této oblasti jsou rozsáhlé nabídky pro různé segmenty cestovního ruchu. Zvýšení návštěvnosti napomáhá ke zhodnocení přírodních a kulturních hodnot území, umožňuje navýšit pracovní místa v této oblasti a také zvýšit příjmy obcím, které je mohou využít na další rozvoj. Z tohoto důvodu je v regionu kladen velký důraz na rozvoj cestovního ruchu a jeho zlepšování.

Většina turisticky zajímavých míst je dobře označena turistickými cestami, na které navazuje i společná česko-bavorská turistická stezka. Domažlickem prochází mezinárodní cyklotrasa Praha – Plzeň – Regensburg, na níž se napojují další trasy a z části i cyklostezky. Velký význam má i Svatojakubská cesta, která začíná v Praze, prochází regionem Domažlicka a končí až ve Španělsku.

Turisty vyhledávanými místy jsou např. renesanční zámek v Horšovském Týně, několik zřícenin hradu např. Starý a Nový Herštejn, Domažlická šikmá věž, historické náměstí v Domažlicích, Chodský hrad v Domažlicích, Muzeum techniky a řemesel v Kolovči, Muzeum Chodska, Muzeum příhraničí ve Kdyni a Kozinův statek v Újezdu. Pro sportovní vyžití se nabízí plavecký krytý bazén v Domažlicích, centrum vodní zábavy ve Kdyni a zimní stadion v Domažlicích. V létě jsou využívány autokempy ve Kdyni nebo u vodní plochy v Babyloně. Turisticky navštěvovaným cílem je i Baldovské návrší nebo nejvyšší vrchol Českého lesa – Čerchov, jež je hojně navštěvován turisty jak v letním, tak i v zimním období. Vede zde i několik cyklistických a běžkařských tras. V regionu se nachází i zvláště chráněná území, mezi něž patří např. Národní přírodní rezervace Čerchovské hvozdy, přírodní rezervace Drahotínský les, Hvožd'anská louka, pramen řeky Radbuzy, Sedmihoří nebo přírodní rezervace Postřekovské rybníky.

Turisticky atraktivními se stávají i znovu zpřístupněné zaniklé vesnice či osady, o které se starají místní akční spolky ve spolupráci s německou stranou. Mezi nejvýznamnější patří zaniklá obec Lučina (Grafenried) nebo zaniklá obec Pleš (Ploss). Významnou částí potenciálu cestovního ruchu reprezentuje i církevní architektura jako např. augustiniánský klášter v Pivoni nebo gotické kostely. Opomenout nesmíme i důležité památky židovské kultury, jako je např. židovská synagoga ve Kdyni a několik židovských hřbitovů. V současné době se obnovuje i synagoga v Poběžovicích (Idomazlice.cz).

Pozitivní rozvoj cestovního ruchu na Domažlicku byl v roce 2020 a 2021 vážně narušen pandemií COVID-19. Dle Českého statistického úřadu byl pokles v roce 2020 přibližně 50 % u příjezdu hostů a více než 40 % u přenocování. Nejdůležitější zdrojovou zemí z pohledu zahraničních příjezdů zůstalo i nadále Německo (Czso.cz). V rámci rozvoje cestovního ruchu čelí region Domažlicka aktuálním výzvám – vypořádáním se s dopady pandemie COVID-19, zajištěním kvalifikovaných pracovníků a s větší digitalizací.

4.1.6 Partnerská města obcí na Domažlicku

Tradice partnerských měst v regionu Domažlicka zde má dlouhou historii. Samotné město Domažlice udržuje přátelství hned se 4 městy: Furth im Wald v Německu, Furth bei Göttweig v Rakousku, Ludres ve Francii a od roku 2017 Two Rivers v USA. Partnerství s městem Two Rivers vzniklo snahou místních obyvatel o přátelství s městem Domažlice, jelikož zde mnoho obyvatel má české kořeny a řada z nich pochází přímo z Domažlicka. Mezi nejdůležitějšími prioritami bylo vytvoření kontaktů mezi školami a mládeží a vznik spolupráce v oblasti sportovních a kulturních aktivit (Domažlice.cz). Město Domažlice pořádá řadu aktivit s partnerskými městy. Nejintenzivnější jsou s německým městem Furth im Wald, který je od Domažlic vzdálen pouze 18 km. Toto partnerství bylo uzavřeno již v r. 1990. Mezi důležité aktivity patří pravidelné setkávání seniorů, společné akce ZŠ Domažlice s partnerskou školou ve Furthu, spolupráce základní umělecké školy a pořádání společných koncertů, setkávání dětí a mládeže, společná turistika a další kooperace. Za tímto účelem byl založen přeshraniční spolek „Kruh přátel Domažlice – Furth im Wald“, který působí již 18 let a uděluje občanům, jež se významně zaslouhují o rozvoj a upevnění vzájemných vztahů, ocenění. Také „Spolek Domažlických turistů“ je v tomto směru aktivní a pořádá různé turistické akce s partnerským městem. K partnerství patří i pravidelné setkávání dobrovolných hasičů, fotbalistů a jiných spolků z Domažlic a Furth im Wald, např. spolek „Aktivregion“, který podporuje aktivně zimní a letní turistiku. Ke zlepšení partnerství přispělo i vybudování cyklostezky spojující Domažlice s Furth im Wald.

Mezi další intenzivní partnerství patří přátelství z r. 2004 mezi městem Horšovský Týn a Nabburgem v Německu a také mezi městem Poběžovice a Schönsee v Německu. Zde probíhají také pravidelná setkávání seniorů, mateřských školek, základních škol, hasičů a jiných spolků. Mezi obyvateli Poběžovic a Schönsee se vytvořila i dlouholetá osobní přátelství. Za zmínku stojí i každoroční pořádání Panevropského půlmaratónu, které startuje z města Stadlern (u Schönsee) a končí v Poběžovicích.

Partnerství mezi městem Bělá nad Radbuzou a bavorským městem Eslarn má již třicetiletou tradici. Setkávají se tu především učitelé a turisté. Za zmínku stojí také partnerství mezi obcemi Kdyně, Všeruby a Eschlkam. Zde se pořádají česko – německé týdny. Mezi těmito obcemi vede historicky cenná poutní cesta tzv. Svatojakubská cesta, kterou se snaží propagovat.

Při dotazování formou ankety bylo zjištěno, že aktivity mezi obcemi Domažlicka a jejich partnerskými městy mají pro region velký význam i přínos. Tato města si neustále vyměňují svoje zkušenosti v rámci osobních setkávání, ale i pomocí videokonferencí, kterých se začalo využívat v období pandemie COVID-19. Těchto komunikací využívají např. starostové obcí. Pravidelně se konají i společné česko – bavorské výjezdy infocenter partnerských měst, která jsou přínosem především pro oblast cestovního ruchu. Města si vypomáhají i s cizojazyčnými překlady a s realizací projektů a návrhů. Partnerství měst je velmi významné v oblasti školství, kde školy pořádají několikadenní výměnné pobyty žáků. Dle oslovených zastupitelů obcí pomocí ankety se zjistilo, že některé obce partnerská města v Německu nemají. Patří sem např. Babylon, Česká Kubice, Meclov nebo Kout na Šumavě. Jedná se především o menší obce, které by partnerství s bavorskou stranou uvítaly, ale buďto jim chybí zahraniční partner nebo občané o partnerství s jinou obcí nemají zájem a tudíž v tomto směru neexistuje žádná iniciativa.

5 Analýza realizovaných projektů

5.1 Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 – 2020

Tento operační program navazuje na dlouholetou úspěšnou česko - německou spolupráci v rámci programů Phare CBC, INTERREG IIIA a cíl 3. Tato spolupráce začala již v roce 1994. Do toho programu jsou zařazeny 3 kraje na české straně: kraj Karlovarský, kraj Plzeňský a kraj Jihočeský a na německé straně: vládní okres Horní Franky, Horní Falc a Dolní Bavorsko. Na program bylo vyčleněno z Evropského fondu pro regionální rozvoj 103,4 mil. EUR. Znázornění jednotlivých krajů a zemských okresů v rámci OP ČR – Svobodný stát Bavorsko můžeme vidět na následujícím obrázku (Obr. č. 1). Řídícím orgánem je Bavorské státní ministerstvo hospodářství a médií, energie a technologií. Národním orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

Obrázek č. 1: Území v rámci Operačního programu Česká republika – Svobodný stát Bavorsko

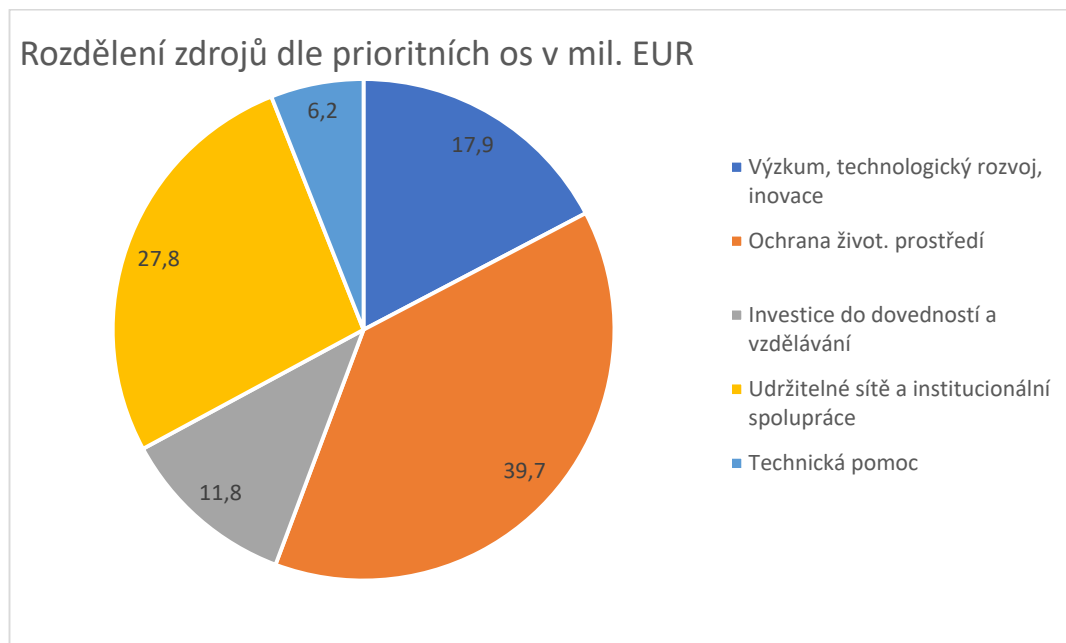
Zdroj: (EU Dotace 2020)

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020 měl 5 prioritních os:

1. posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací
2. zachování a ochrana životního prostředí a účinné využívání zdrojů
3. investice do dovedností a vzdělávání
4. posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných subjektů a účinné veřejné správy
5. technická pomoc.

Rozdělení zdrojů financování dle 5 prioritních os je znázorněno v grafu č. 2. Nejvíce finančních prostředků bylo vloženo do prioritní osy 2, nejméně do prioritní osy 5. Podmínkou spolupráce bylo splnění min. tří kritérií spolupráce ze čtyř: společná příprava projektu, společná realizace projektu, společný personál, společné financování (By-cz.eu).

Graf č. 2: Rozdělení zdrojů dle prioritních os z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj z celkové sumy 103,4 mil EUR na Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 - 2020

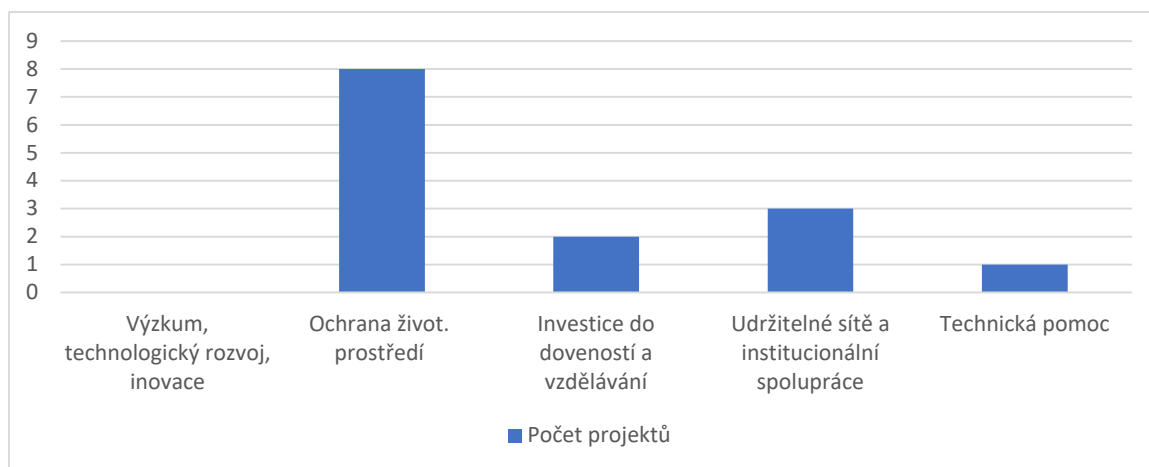
Zdroj: (EU Dotace 2020), vlastní návrh

5.2 Vybrané projekty realizované na území regionu Domažlicka

Přeshraniční spolupráce v regionu má dlouholetou tradici. Oblast Domažlicka a sousedního okresu Cham v Bavorsku je značně specifická. Tato oblast dosud postrádá moderní syntézu svých dějin. V regionu působí několik významných osobností a přeshraničních pracovních týmů, kterým se podařilo navázat spolupráci s jednotlivci i institucemi, jako jsou okresní a městské archivy, muzea (Muzeum Chodska v Domažlicích, Muzeum přírody v Klenčí pod Čerchovem, Muzeum příhraničí ve Kdyni, Muzeum poutí v Neukirchen beim Heiligen Blut, Waldschmidtovo muzeum v Eschlkamu, Svazek obcí Domažlicko, Centrum Bohemia, Bavaria v Schönsee, Archeopark v Bärnau nebo centrum Aktivně v přírodě – Horní Bavorský les/Český les).

Na základě písemných dokumentací k realizovaným projektům, vedených rozhovorů s představiteli obcí a na základě empirického přístupu ke sledované problematice a získávání poznatků bylo zjištěno, že v okrese Domažlice proběhlo v programovém období 2014 - 2020 14 projektů, z nichž většina byla úspěšně dokončena a malá část z nich ještě probíhá. Nejvíce projektů se uskutečnilo v prioritní ose 2, nejméně v prioritní ose 1 – zde se neuskutečnil ani jeden projekt. Domažlicko bylo zapojeno do mnoha projektů v rámci Plzeňského kraje, kdy žadatelem byl Plzeňský kraj. Následující graf č. 3 zobrazuje počet uskutečněných projektů na území Domažlického okresu v rámci programového období 2014 - 2020.

Graf č. 3: Počet projektů na Domažlicku v programovém v programu přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko pro období 2014 - 2020 dle 5 prioritních os:

Zdroj: vlastní šetření

Dle grafu je zřejmé, že nejvíce projektů přeshraniční spolupráce na Domažlicku se uskutečnilo v rámci prioritní osy 2 (ochrana životního prostředí). Sem spadá i projekt města Domažlice – Muzeum společného dědictví regionu Domažlice – Furth im Wald. Projekt bude podrobně popsán v kapitole 5.2.1. V oblasti ochrany životního prostředí je velice aktivní „Spolek Domažlicko“, který uskutečnil 4 projekty: Naučná stezka Lučina, oprava zříceniny Starý Herštejn, budování cyklostezky CT3 a projekt Čerchov. Dále zde proběhly 2 projekty „Akčního spolku Čerchov plus“ zaměřené na revitalizaci krajinných dominant a na zkvalitnění a rozšíření nabídky zimní a letní turistiky. V rámci prioritní osy 3 byly uskutečněny 2 projekty: Sousední světy a zvyšování kvalifikace studentů gastronomických oborů. Do prioritní osy 4 spadají 3 projekty: přeshraniční spolupráce ZZS, digitálně racionálně a Region budoucnosti Bavorský les – Šumava 2020+. V 5. prioritní ose zde máme projekt Technická výpomoc. V grafu jsou uvedeny velké projekty, nejsou zde zaznamenány projekty typu „people-to-people“, malé projekty a neformální spolupráce a akce, které se uskutečňují mezi obcemi na základě uzavřených partnerských smluv. Projekty „people-to-people“ (P2P) a malé projekty jsou realizovány v širokém spektru oblastí, jako je kultura (např. učení se jazyku sousední země), sport, vzdělávání a odborná příprava, zdravotní péče, cestovní ruch a propagační činnost. Financování je obecně nízké a jsou podporovány především prostřednictvím fondu malých projektů nebo podobného nástroje. Na Domažlicku se uskutečňují projekty P2P již několik desítek let. Dle vedených rozhovorů se zastupitelé obcí (viz seznam otázek dotazníkového šetření a rozhovorů v příloze 7 a 8) mají stejný pozitivní dopad jako velké projekty. Patří sem podpora pouťových slavností, jazykové vzdělávání, studium a práce v zahraničí a setkávání lidí na obou stranách hranice.

Největší důraz při výběru projektů na Domažlicku je kladen především na rozvoj cestovního ruchu. Přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Bavorsko je financována z Operačního programu přeshraniční spolupráce Cíl EÚS 2014 – 2020 (INTERREG V) a podpory prostředků ERDF. Za účelem zkoumané problematiky přeshraniční spolupráce na území Domažlicka bylo vybráno 14 realizovaných projektů, které se uskutečnily či stále probíhají v rámci programu přeshraniční spolupráce v programovém období 2014 - 2020 a jsou uvedeny v tabulce č. 2. Byly analyzovány projekty, které odpovídají řešené problematice, proběhly na území regionu a byly finančně podporovány z prostředků EU.

Tabulka č. 2: OPPS ČR – Svobodný stát Bavorsko 2014 - 2020

Seznam schválených projektů Operačního programu přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko pro programové období 2014-2020						
č.projektu	Název projektu	Prioritní osa	Začátek projektu	Konec projektu	Celkový rozpočet	Prostředky ERDF
11	Technická pomoc – Plzeňský kraj – kód 123	5	01.09.2015	31.12.2023	59.941,18 €	45.000 €
22	Chceme být spolu – umění je cesta	3	01.07.2016	30.06.2019	5.968,47 €	5.073,18 €
30	Koncept koordinace a realizace přeshraniční spolupráce zdravotnických záchranných služeb	4	01.07.2016	30.06.2019	432.059,76 €	367.250,77 €
45	Sousední světy – Nachbarwelten. Česko-německé jazykové a mediální projekty pro děti od 3 do 8 let	3	01.07.2016	30.06.2019	115.993,18 €	98.594,20 €
51	Znovuobjevené poklady Sudet	2	01.07.2016	31.03.2018	102.526,02 €	87.147,11 €
106	Akční spolek Čerchov plus: „Přeshraniční region Gibacht/Čerchov – aktivně v přírodě“	2	01.09.2016	31.08.2019	61.192,47 €	52.013,58 €
160	Kulturní dědictví Plzeňského kraje a Bavorska – staletí tichého svědectví partnerství a spolužití Čechů a Němců	2	01.01.2018	30.06.2019	99.775,92 €	84.809,52 €
168	Naučná stezka Lučina – skanzen odhalené minulosti	2	01.09.2017	31.08.2020	163.343,72 €	138.842,15 €
178	Revitalizace krajinných dominant v Akčním spolku Čerchov plus/Naturpark Oberer Bayerischer Wald a CHKO Český les	2	01.09.2017	31.08.2020	139.243,39 €	118.356,86 €
194	Přeshraniční koncepce pro ochranu a poznávání přírody Českého lesa a Horní Falce	2	01.10.2017	31.03.2020	133.988,42 €	113.898,64 €
247	Digitálně internacionálně – Digital international	4	01.01.2019	31.03.2022	311.216,83 €	264.534,30 €
253	Region budoucnosti Bavorský les – Šumava 2020+	4	01.07.2018	31.08.2021	169.900,00 €	144.415,00 €
271	Muzeum společného dědictví regionu Domažlice – Furth im Wald	2	01.11.2018	30.04.2022	539.470,00 €	458.549,50 €
296	Zvyšování kvalifikace studentů gastronomických oborů	3	01.01.2020	31.12.2022	185.380,00 €	157.573,00 €

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů z <https://www.by-cz.eu/cz>

5.2.1 Muzeum společného dědictví regionu Domažlice – Furth im Wald

Cílem projektu, který byl započat v roce 2018 s příspěvkem z Evropského fondu pro regionální rozvoj 2014 – 2020 INTERREG VA Německo / Bavorsko – Česká republika spadající do prioritní osy 2 ve výši 539.470,00 EUR a jehož vedoucím partnerem je Město Domažlice, byla příprava několika expozic: dvou stálých s edukativními prvky v Domažlicích a jedné multimediální v partnerském městě Furth im Wald se zaměřením na tradiční řemesla a folklorní zvyklosti a tradice. Dle rozhovorů se zastupiteli obcí (viz. semi-strukturovaný rozhovor příloha č. 8) se jedná o nejrozsáhlejší projekt na Domažlicku s nejvyšší dotací v programovém období 2014 – 2020. Součástí programu jsou i speciální dvojjazyčné programy pro školy. První expozice v Domažlicích nese název „POZOR HRANICE! Historie hrou“ a druhá má název „Příběh domažlického pivovaru“. Obě expozice jsou připravovány v nově zrekonstruované budově dřívějšího pivovaru, který dnes slouží jako kulturní a vzdělávací centrum. Tyto expozice by měly být započaté v roce 2022. Expozice „Grenzerfahrungen/Hraniční zkušenosti“ ve Furth im Wald je již otevřena.

Společným záměrem pořadatelů projektu je zvýšení cestovního ruchu a přispění k sebepoznání odlišné historie, tradic, národnostní identity a celkovému poznání regionů na obou stranách hranice. Důležitým aspektem je i udržování spolupráce na obou stranách hranice a vytváření podmínek pro vzájemná setkávání. Projekt má dle rozhovorů s organizátory posloužit i školám k usnadnění regionální výuky a jako inspirace pro cestování po Domažlicku a po Furthsku. Hlavní cílovou skupinou jsou právě děti a mládež, kdy hlavním mottem projektu je: „O našem soužití hravě“. Očekávaným výsledkem je zatraktivnění kulturního a přírodního dědictví. Jak uvedli pořadatelé expozic (viz. semistrukturovaný rozhovor příloha č. 8), jsou očekávány tyto výstupy: upevnění sítě česko-bavorských odborníků, koncept dlouhodobé péče o společné nehmotné dědictví, zatraktivnění kulturního a přírodního dědictví, cílená práce s dětmi a mládeží formou interaktivních programů v dvojjazyčné podobě. Z vedených rozhovorů s aktéry projektu bylo zjištěno, že smyslem projektu je poukázání na to, co máme společné a navazování a zpevňování zpřetrhaných pout, která utrpěla i právě probíhající pandemií COVID-19. Důležitost vidí organizátoři v dlouhodobém a udržitelném konceptu a doufají, že všechny expozice budou hojně navštěvovány. Expozice budou umístěny v budově pivovaru, jejíž rekonstrukce byla oceněna titulem Stavba roku Plzeňského kraje 2020 a získala cenu ministryně pro místní rozvoj „Opera Civitatem 2021“. Jednotlivé výstupy nebudou

prezentovány izolovaně, ale v česko - bavorském kontextu. Návštěvníci tak budou směřováni k hodnotám sdíleným a platným na obou stranách hranice. Dle organizátorů není tento princip dosud v příhraničí dostatečně akcentován. Projekt bude monitorován, bude sledována využívanost projektu, návštěvnost a pořádání akcí a rovněž efektivnost práce s cílovými skupinami.

V rámci projektu byla vydána česko - německá kniha „POZOR, HRANICE!“, která je průvodcem historií česko - bavorského pohraničí okresů Domažlice a Cham, a vznikla za finanční podpory Česko-německého fondu budoucnosti, Plzeňského kraje a města Domažlice (Domazlice.eu).

5.2.2 Projekt přeshraniční spolupráce zdravotnických záchranných služeb (ZZS)

Tento projekt Zdravotnické záchranné služby Plzeňského kraje byl započat v roce 2016 a byl financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj 432.059,76 EUR. Základním cílem bylo dosáhnout trvalé spolupráce záchranných zdravotnických služeb Bavorska (zemské okresy Cham, Freyung-Grafenau, Hof, Neustadt an der Waldnaab, Regen, Schwandorf, Tirschenreuth, Wunsiedel a města Hof a Weiden) a Karlovarského, Plzeňského a Jihočeského kraje a efektivní, rychlé a legislativně odpovídající pomoci urgentně nemocným osobám žijícím v česko – bavorském pohraničí, ale i osobám zde rekreujícím, pracujícím, či pouze projíždějícím. Klíčovými partnery se stala Zdravotnická záchranná služba Plzeňského kraje a Bavorský červený kříž. Tato spolupráce výrazně zjednodušila a standardizovala výjezdy zdravotnických záchranných složek. Ve Furth im Wald vzniklo kompetenční a koordinační centrum, které nabízí díky nejmodernější školicí místnosti se zařízením pro simultánní tlumočení místo pro konání přeshraničních školení, kongresů a symposií.

Projekt přispěl k tomu, že se v záchranných službách obou zemí „pomáhá tzv. bez hranic“. Díky tomu se bavorsko-české pohraničí sblíží a má to i pozitivní dopad na dopravu a cestovní ruch. Pacientům je poskytována přeshraniční péče v souladu s platnými zdravotnickými standardy a jsou převezeni nejrychlejší cestou do nejvhodnější cílové nemocnice, a to i v případě, že se nachází na druhé straně hranice.

Projekt byl vypracován společně a je rozdělen do několika hlavních činností:

- praktický nácvik výjezdů v příhraniční oblasti, včetně převozu a předání pacienta v nemocnici
- vytvoření sítě v „Pracovní skupině hranice“
- naprogramování německo-českého překladače pro usnadnění komunikace na výjezdech
- praktická školení, konference a setkání
- cvičení modelových scénářů v „Bavorském výcvikovém centru pro mimořádné události (BayZBE)“ ve Windischeschenbachu
- podpora rozvoje informačního rozhraní pro spolupráci bavorských a českých operačních středisek

Tento projekt je vědecky doprovázen Západočeskou univerzitou v Plzni a Technickou vysokou školou v Deggendorfu (Rettungsdienst.brk.de).

Jednotliví aktéři na obou stranách hranice si vzájemnou spolupráci ZZS velice pochvalují. Oceňují vzájemnou spolupráci, jednotlivá školení a výměnná praktika, která se již od roku 2016 uskutečnila. Dle semistrukturovaného rozhovoru (viz příloha č. 8) vyzdvihují zastupitelé obcí na Domažlicku velký přínos projektu a jeho důležitost pro celý region. Pozitivně hodnotí i profesionalitu všech zúčastněných aktérů.

5.2.3 Projekt „Sousední světy – Nachbarwelten“

V regionu Domažlicka se vytvořila dle zjištění z ankety a rozhovorů s představiteli obcí (seznam otázek ankety a rozhovorů viz. příloha č. 7 a 8) dlouholetá partnerství mezi předškolními a školními zařízeními. Pravidelně se navštěvují partnerské mateřské školy, které si vyměňují zkušenosti v oblasti předškolního vzdělávání a realizují společné výlety. Také základní školy a základní umělecké školy si udržují přátelství s bavorskými partnerskými školami. Největším problémem nejen v oblasti vzdělávání je jazyk. V posledních letech lze pozorovat pokles jazykové kompetence. Na bavorské straně jsou znalosti českého jazyka na velmi nízké úrovni. I proto nabízí Zemský okres Cham výuku českého jazyka na některých školách. Na české straně již několik let znalost němčiny klesá, německý jazyk ztrácí pomalu význam a je neustále nahrazován angličtinou, která se stala i 1. vyučovacím cizím jazykem na základních školách. I do této oblasti zasáhla negativně pandemie COVID-19. Při setkání politiků tří zemí (Bavorsko, Rakousko a Česká

republika) v říjnu 2021 se jednalo mimo jiné i o odbourávání jazykových bariér. V příhraničních regionech by se v budoucnu měl vyučovat jazyk sousedního státu.

Významnou částí v oblasti vzdělávání jsou výměnné pobyty mládeže, zde působí např. organizace „Tandem“, což je koordinační centrum česko-německých výměn mládeže. Tyto výměnné pobyty podporují sblížení a rozvoj všestranných styků a přátelských vztahů mezi mladými lidmi z Česka a Německa.

Projekt „Sousední světy – Nachbarwelten“ byl započat roku 2016 s finanční podporou 115.993,18 EUR v rámci prioritní osy 3. Během 3 let byly uskutečňovány a financovány návštěvy Tandemem vyškolených „medinautů“ pro přihlášené mateřské školky, školy, školní družiny a jiné organizace pracující s dětmi od 3 do 8 let a sídlící podél česko-německé hranice. Tento projekt nabídl a zprostředkoval dětem, jejich rodičům a pedagogům konkrétní zkušenost s kulturou a jazykem sousední země. Podpořil realizaci společných projektů a odstranil jazykovou bariéru. Do tohoto projektu bylo zapojeno i 17 školských zařízení z Domažlicka: ZŠ Koloveč, ZŠ a MŠ Meclov, MŠ Domažlice, ZŠ Msgre Domažlice, ZŠ a MŠ Postřekov, školní družina Domažlice, MŠ Milavče, MŠ Nový Kramolín, MŠ Lužnice, MŠ Klenčí pod Čerchovem, MŠ Trhanov, ZŠ a MŠ Pocinovice, MŠ Babylon, ZŠ Pobežovice. Při provedeném šetření ke zkušenostem a praktickým poznatkům k vzájemné spolupráci byly vedeny rozhovory s aktéry MŠ Nový Kramolín a ZŠ Pobežovice (otázky k semistrukturovanému rozhovoru viz. příloha č. 8). Vedoucí učitelé se k projektu vyjádřili velice pozitivně. Ocenili možnost návštěvy Bavorska v rámci výletu do „Steinbruchsee“ ve Furth im Wald. Přínosem jim byla i dvojjazyčná publikace vydaná v rámci projektu „Ukážu ti svůj svět. Česko – německé jazykové a mediální projekty pro děti od 3 do 8 let“, která jim poskytla podněty a inspirace. Obě oslovené vedoucí učitelky se shodly na důležitosti česko – německé spolupráce v oblasti vzdělávání. Rády by se účastnily i dalších projektů. Jako návrh na zlepšení vidí možnost pravidelného setkávání dětí z česko – německých školských zařízení a organizování společných aktivit. Za důležité považují seznamování se s jazykem partnerského zařízení. Problematicky vidí nižší nabídku výuky českého jazyka v Bavorsku oproti povinné výuce německého jazyka na 2. stupni základních škol. Také by ocenily větší nabídku jazykových kurzů i pro pedagogický personál, aby nemusela být komunikace zprostředkována skrze třetí osobu. Obě zúčastněné nadále děti seznamují s kulturou a jazykem sousední země a doufají v další podobné projekty, do kterých by se opět zapojily.

5.2.4 Projekt „Revitalizace krajinných dominant v Akčním spolku Čerchov plus/Naturpark Oberer Bayerischer Wald a CHKO Český les“

Na revitalizaci krajinných dominant se podílel „Svazek českých měst a obcí v česko – bavorském pohraničním prostoru „Domažlicko“ za podpory přeshraničního projektu spolufinancovaným Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Projekt byl započat v roce 2017 a dokončen v roce 2020. Dotace činily 139 243,39 EUR. Projekt spadá do prioritní osy 4. 85 % bylo pokryto dotací z projektu přeshraniční spolupráce. Předfinancování poskytl Mikroregion Dobrohost, obec Waldmünchen, Tiefenbach, Furth im Wald, Klenčí pod Čerchovem, Postřekov a Nemanice. V projektu bylo vytyčeno a realizováno několik cílů v 6 fázích:

1. stavební zajištění a revitalizace zříceniny hradu Starý Herštejn
2. společný vývoj mobilních aplikací pro přeshraniční využívání v oblasti chráněných území
3. jednotné společné česko-německé proznačení všech dominant
4. realizace společné „akce“ ke zviditelnění krajinných dominant (ta proběhla 1.8.2020, kdy došlo k symbolickému propojení českých a německých vyhlídek a tyto vyhlídky se rozsvítily)
5. společná přeshraniční propagace v cestovním ruchu ve spolupráci se správami chráněných území a českými a německými turistickými informačními centry
6. společný přeshraniční projektový management (By-cz.eu)

Cílovou skupinou jsou především obyvatelé Domažlicka, turisté a správa českého a německého chráněného území. Projekt pomohl zlepšit nadregionální stupeň povědomí o regionu. Zajistil zpřístupnění společného přírodního a kulturního dědictví a zlepšil organizační předpoklady pro spolupráci správ chráněných území. První myšlenky se zrodily již v roce 2006, dotace se podařilo získat ale až v roce 2017. Datum zahájení realizace celého projektu bylo 01.09.2017 a datum ukončení 31.10.2020. Obyvatelé Domažlicka jsou výsledky projektu nadšeni. Svědčí o tom i vysoká návštěvnost zříceniny hradu Starý Herštejn (viz obrázek č. 3), která byla po revitalizaci slavnostně otevřena 19.09.2020 a stala se oblíbeným výletním cílem. Z rozhovoru se starostou obce Poběžovice panem Martinem Kopeckým (otázky k semistrukturovanému rozhovoru viz. příloha č. 8)

bylo zjištěno, že tento projekt ztraktivnil okolí a zvýšil počty turistů i ze sousedního Bavorska. Tento projekt zkvalitnil turistickou infrastrukturu, zvýšil kulturně-historický, ale i přírodní potenciál Domažlicka a posílil zájem obyvatel Bavorska o různé formy spolupráce. Podle starostových slov jsou zde ale ještě rezervy a je zapotřebí aktivní propagace. Za velmi pozitivní vidí v tomto směru spolupráci turistických informačních center.

5.2.5 Projekt „Naučná stezka Lužina – skanzen odhalené minulosti“

V tomto projektu se jedná o zaniklou vesnici Lučinu nedaleko obce Nemanice, německý název Grafenried, kde žilo kolem 300 obyvatel. V roce 2016 se rozhodly obce na obou stranách hranice o zachování Lučiny jako živoucího osvětového a pietního místa. Organizátorem akce byl Svazek českých měst a obcí v česko-bavorském pohraničním prostoru „Domažlicko“. Z 85 % finanční podpory Evropského fondu pro regionální rozvoj v hodnotě 163.343,72 EUR v rámci prioritní osy 2 projekt mezi lety 2017 - 2020 zrealizovali. 5 % bylo získáno z českého státního rozpočtu a 10 % ze svazku obcí Domažlicko. Z Lučiny se tak stalo muzeum uprostřed přírody. Dle ankety (viz. příloha č. 7) se zaniklým vesnicím taktéž věnují regionální muzea, např. v Klenčí pod Čerchovem nebo ve Waldmünchenu. Každý rok se na Lučině, v bývalém kostele sv. Jiří, konají česko-německé poutní mše. Lučina se tak stala místem setkávání. V roce 2018 se zde setkali čeští a němečtí studenti a vytvořili čtyři multimediální „příběhy hranice“ (Begegnungsraum-geschichte). Lučina je také botanicky zajímavá, proto se zde pořádají procházky zaměřené na poznávání bylin. Podle starosty Nemanic pana Bartoška (viz. semistrukturovaný rozhovor příloha č. 8) má tento projekt velmi pozitivní dopad na zvýšení atraktivity místa a na rostoucí návštěvnost jak z řad českých, tak i německých občanů. Z místa se stal výletní cíl nejen pro turisty, ale i pro místní obyvatele. Území je součástí Chráněné krajinné oblasti Český les a dříve bylo pusté. Nyní jsou odkryty základy domků, hospod, kostela, fary, školy a pivovaru. Obec Nemanice zde rozmístila informační tabule s fotografiemi o životě místních obyvatel. Také se zde udělali chodníky pro lepší přístupnost. Z vysvětlení starosty Nemanic vyplývá, že projekt byl nastartován původními rodáky, a že s nimi a jejich potomky probíhá i dnes intenzivní spolupráce. Projekt se nepotýkal ze žádnými problémy. Do projektu bylo zapojeno mnoho dobrovolníků. Také tvrdí, že je to jeden z jedinečných projektů v republice. Všichni zapojení aktéři si od projektu slibují udržitelnost. Chtěli by,

aby se toto místo stalo místem smíření a setkávání Čechů a Němců a aby spolu národy na hranici zase žily v přátelském duchu jako skuteční sousedé. Symbolické znázornění viz Obrázek č. 4. Dle pana starosty nabídl tento prostor místo k setkávání. Pravidelně zde probíhají exkurze žáků s didaktickým programem a Lučina se stala velmi turisticky navštěvovaným výletním cílem. Za návrh na zlepšení projektu považuje zpevnění cesty, která vede k zaniklé vesnici a větší propagaci na české straně.

5.2.6 Akční spolek Čerchov plus: „Přeshraniční region Gibacht/Čerchov – aktivně v přírodě“

V roce 2018 vzniklo centrum severských sportů „Aktivně v přírodě – Althütte-Gibacht-Čerchov“, jejímž patronem se stal zemský rada okresu Cham pan Franz Löffler, a která se snaží o rozvoj příhraničního regionu v oblasti zimní a letní turistiky. Toto centrum je certifikované Německým lyžařským svazem (DSV). V trojúhelníku měst Domažlice – Furth im Wald – Waldmünchen bylo vytvořeno 150 km certifikovaných tras pro běžecké lyžování, pro zimní turistiku, pro sněžnice a pro nordic walking . Jedná se o první česko-německý přeshraniční certifikovaný region, který byl označen dvojjazyčně (Aktivregion-bayerischerwal.de).

Projekt byl realizován za podpory Evropské Unie v rámci programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 - 2020 s celkovým rozpočtem 61.192.47 EUR. Vedoucím partnerem projektu bylo město Furth im Wald. Celkový rozpočet projektu činil 197 tisíc Euro (z toho 74 tisíc pro české partnery). Hlavním cílem bylo zvýšení kvality nabídek celoročních aktivit v přírodě a udržitelný přeshraniční rozvoj oblasti z ekologického, ekonomického a organizačního hlediska. Oblast Gibacht/Čerchov je zalesněný, neosídlený hraniční hřeben mezi českým vrcholem Čerchov a Gibachtem. Z ekologického hlediska se jedná o velmi cennou chráněnou oblast a má stěžejní význam pro regionální cestovní ruch. Z rozhovorů se členy „Svazku Domažlicko“ (viz. semistrukturovaný rozhovor příloha č. 8) měl tento projekt pro region Domažlicka velký význam v oblasti rozvoje cestovního ruchu. Přeshraniční spolupráce zde již probíhala např. v síti turistických a běžeckých cest, ale neexistovala zde přeshraniční strategie a organizační struktura pro dlouhodobě udržitelný rozvoj oblasti. Oslovení aktéři „Svazku Domažlicko“ hodnotí tento projekt, který trval od roku 2016 až do roku 2019, velmi kladně. Místní obyvatelé museli často za sportem jezdit do sousedních okresů. Takto

se rozšířila nabídka zimního a letního sportování nejen pro turisty, ale i pro místní občany (Svazekdomazlicko.cz). Pozitivně je hodnocena i činnost „Sdružení na podporu regionu aktivně v přírodě Althütte – Gibacht – Čerchov“, které sdružuje zájmy všech aktivních sportovců v regionu a přispívá k zefektivnění dané lokality, např. instalací webových kamer nebo meteorologických stanic.

5.3 Vyhodnocení ankety

V rámci ankety bylo osloveno 12 starostů či starostek obcí regionu Domažlicka. 9 starostů či starostek se tohoto šetření zúčastnilo, anketu vyplnili a zaslali zpět. Otázky ankety viz. Příloha č. 7.

Z výsledků šetření vyplývá, že z dotazovaných obcí se 3 obce ještě nikdy neúčastnily Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. Obce se zkušenostmi v přeshraniční spolupráci realizovaly 1 – 2 projekty a jedna z oslovených obcí má dokonce zkušenosti s 3 – 4 projekty. Konkrétní spolupráce probíhá v 7 obcích. Přeshraniční spolupráci hodnotí oslovení aktéři velmi dobře nebo spíše dobře. Mezi důvody spolupráce s partnerskou obcí bylo ve většině případů uváděno získávání a výměna informací a zkušeností, dále porozumění mezi národy, překonávání bariér a v neposlední řadě řešení specifických problémů. Za nejvíce uvedené pozitivum přeshraniční spolupráce uvedli zastupitelé obcí jako odpověď výměnu informací a spolehlivý partner, dále společné cíle a zájmy a pouze 4x stálost spolupráce. Mezi negativy figurovala ve všech případech nízká nebo žádná výměna informací, jeden z dotazovaných uvedl do možnosti jiné, že probíhá velmi málo setkávání, čtyři odpověděli, že je zde stále problém jazykové bariéry a odlišnosti kultur.

Pouze 2 představitelé obcí uvedli, že plánují podání žádostí z programu INTERREG Bavorsko – Česko 2021 - 2027. Většina označila odpověď: „zatím nevím“. Za změnu či vylepšení nového programového období pro přeshraniční spolupráci doporučují všichni dotazovaní větší spolupráci s partnerem a administrativní náročnost, 3 dotazovaní označili udržitelnost akcí. Mezi poznatky a doplňující informace se objevilo téma pandemie COVID-19, která zasáhla do přeshraniční spolupráce a znemožnila setkávání s bavorskými partnery. 2 starostové uvedli, že by uvítali spolupráci s partnerským městem, ale zatím žádné nenašli. 1 zastupitel menší obce odpověděl, že se otázkou přeshraniční spolupráce zatím nezabýval.

5.4 SWOT analýza – možnosti přeshraniční spolupráce v regionu

Domažlicka

Ke zhodnocení přeshraniční spolupráce mezi regionem Domažlicka a sousedním Bavorskem bylo využito studia dokumentace k jednotlivým projektům, vedení semistrukturovaných rozhovorů a ankety s některými představiteli obcí Domažlicka a s jednotlivými aktéry přeshraniční spolupráce. Na základě dosažených poznatků byla vypracována SWOT analýza k tématu přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka.

Silné stránky:

- dobrá dopravní dostupnost oblasti (železniční tratě, silnice I/26 Plzeň- Folmava - Furth im Wald)
- výhodná poloha regionu, blízkost k hraničnímu přechodu Všeruby, Folmava a Lísková a k zemskému okresu Cham na bavorské straně
- atraktivní kulturní památky a přírodní podmínky, které jsou základem pro rozvoj cestovního ruchu
- úspěšná a dlouhotrvající partnerství s bavorskými sousedy
- velké množství společně realizovaných projektů
- pozitivní zkušenosti s podpůrnými a dotačními programy v současném i v minulých programovacích obdobích přeshraniční spolupráce
- aktivní zapojení občanů v rámci neformálních spoluprací, existence partnerských smluv

Slabé stránky:

- jazyková bariéra a slabá jazyková vybavenost obyvatel i představitelů obcí
- nezájem nebo chybějící iniciativa některých obcí o partnerství s bavorskou stranou
- nízká vybavenost pro turisty: málo ubytovacích kapacit, nedostatečné nebo chybějící značení pro turisty
- nízká propagace regionu
- špatný technický stav silničních komunikací
- chybějící společná strategie dlouhodobého charakteru
- nízká administrativní připravenost

Příležitosti:

- silniční a železniční propojení s Horním Falcem v Bavorsku
- zvýšení turistické atraktivity regionu
- větší zapojení obcí regionu Domažlicka do Programu přeshraniční spolupráce
- posílení dědictví příhraničního regionu
- efektivní využití dotačních zdrojů EU a státu
- zkvalitnění turistické infrastruktury
- ekonomický růst regionu
- lepší využití regionálního managementu

Hrozby:

- snižování atraktivity domažlického regionu z hlediska cestovního ruchu
- sílící konkurence nabídky ostatních regionů
- administrativní a finanční překážky bránící získání dotace k projektu
- nenalezení vhodného přeshraničního partnera či neochota spolupráce bavorské strany
- negativní vliv na životní prostředí (zvýšení cestovního ruchu)
- odlišná legislativa České republiky a sousedního Bavorska
- odliv pracovních sil do sousedního Bavorska
- demografické stárnutí populace

6 Závěr

Je zřejmé, že po pádu železné opony se přeshraniční spolupráce v příhraničních regionech rychle rozvíjela. Stala se dobrým základem pro vzájemné porozumění a odbourávání bariér na obou stranách hranice. I když se mezi jednotlivými aktéry ukazuje velký zájem o přeshraniční spolupráci a přechod hranice, probíhá každodenní sociální a kulturní život obyvatel převážně na vlastní straně hranice. I přes dlouholeté budování různých přeshraničních kooperací a struktur na Domažlicku existují i nadále překážky, které je nutno překonat. Především se to týká jazykové bariéry. Je důležité oslovit více aktéru, kteří se přeshraniční spolupráce ještě neúčastnili, a to jak v Domažlickém regionu, tak i v sousední Horní Falci.

Na základě zjištěných skutečností zkoumané problematiky možností přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka vyplývá, že v některých obcích probíhá intenzivní kooperace se zahraničními obcemi zejména v rámci zájmových sdružení např. hasiči, sportovní kluby, senioři, anebo spolupráce místních mateřských či základních škol. Oproti tomu zde zůstává i nadále několik obcí, které se do přeshraniční spolupráce nezapojují vůbec. Dle představitelů těchto obcí není o takovéto aktivity mezi občany zájem nebo zastupitelstvo obce o těchto možnostech zatím neuvažovalo či nejednalo. Existují zde ale i obce, které by o přeshraniční spolupráci měly zájem, ale nenašly vhodného zahraničního partnera z hlediska velikosti obce nebo společných zájmů.

Realizované projekty a přeshraniční aktivity, které oblasti Domažlicka proběhly či stále probíhají, přispívají ke zlepšování možností sportovního a kulturního vyžití, ale i k zefektivnění a růstu cestovního ruchu a k principům trvale udržitelného rozvoje. Aktéři přeshraniční spolupráce vyzdvihují možnost získání dotací z „Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014 - 2020“ a z nadcházejícího „Programu přeshraniční spolupráce INTERREG Bavorsko – Česko 2021 – 2027“, které jsou většinou zásadním impulsem k realizaci. Dalším důvodem je skutečný zájem obyvatel o poznávání zahraničních sousedů z Bavorska, především jejich kultury, památek a krajiny. Společné projekty přispívají k vzájemnému porozumění, pomáhají odbourávat obavy z cizího a dalších překážek a to např. i v souvislosti s národními preventivními opatřeními proti šíření pandemie COVID-19 (uzavírání hranic nebo předpisy pro vstup do země).

Z ankety vyplynulo, že podpora malých projektů rozhodujícím způsobem přispěla ke sblížení a úspěšnému rozvoji Domažlického kraje. Negativně hodnotí zastupitelé obcí

administrativní náročnost získání dotací pro přeshraniční spolupráci. Většinou se jedná o menší obce, které si nemohou zažádat o dotaci, protože jim chybí zaměstnanec, který by tento složitý administrativní proces zvládnul. Musí si tedy najímat firmy, které tyto služby poskytují, což je finančně nákladné.

S novými možnostmi přeshraniční spolupráce vznikla dle oslovených zastupitelů obcí Domažlicka ale i problematika odchodu pracovních sil do sousedního Bavorska, tzv. „pendlerství“. Nastal zde velký odliv pracovních sil, především ve zdravotnických a pečovatelských službách, ale i v řemeslné výrobě a jiných oblastech, kde výrazně chybí personál. Ze zhruba 37 000 obyvatel produktivního věku dojíždí denně okolo 4 500 lidí za prací přes hranice do sousedního Bavorska. Motivací je, ve srovnání s Českou republikou, výrazně vyšší platové ohodnocení. Dle dotazovaných občanů to má ale i kladný vliv na rozvoj Domažlického regionu. Vydělané peníze v Německu utrácejí lidé v regionu, ve kterém žijí. To se pozitivně odráží v navýšení výstavby rodinných domů a koupí bytových jednotek, ale i na služby a řemeslnické úkony, za které si zde lidé rádi připlatí.

Pandemie COVID-19 způsobila v oblasti přeshraniční spolupráce jeden z největších útlumů za celá desetiletí. Znemožnila setkávání zastupitelů obcí, partnerských měst, spolků či škol. Omezený pohyb mezi státy překazil řadu dlouhodobě plánovaných kulturních akcí. Některé projekty se museli zcela pozastavit. Jednání se vedla pouze on-line. Několik aktérů využilo možnosti videokonferencí, kde si vzájemně vyměňovali zkušenosti ze svých obcí a spolků v boji proti pandemii. Zde se projevil problém špatné či nevyhovující technické vybavenosti jednotlivých aktérů přeshraniční spolupráce a jazyková nepřipravenost. Z tohoto důvodu se někteří zastupitelé obcí videokonferencí nezúčastnili. Krize tak ukázala, že je potřeba investovat do digitální infrastruktury a rozšířila spolupráci do on-line prostředí pomocí on-line konferencí.

Přeshraniční spolupráce v regionu Domažlicka se ukázala být nejúčinnějším nástrojem k překonání bariérového vlivu a rozdělovací role hranic, ke zvýšení kvality života občanů a stala se pro danou oblast velmi přínosnou. Nabízí možnosti a potenciál, kterých je i do budoucna potřeba využívat, aby byly přínosem pro všechny obyvatele regionu. Dále je důležité udržovat již vzniklé přeshraniční partnerství a navazovat nová přátelství a zároveň odstraňovat předsudky a bariéry, které místní obyvatele na obou stranách hranice ještě pořád provázejí.

7 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura:

BORNHOFEN, Borrs, 2018. *IAB-Forschungsbericht: Die binationale Berufsausbildung im bayerisch-tschechischen Grenzraum - ein Zukunftsmodell für Nachbarstaaten?*, 2018. 2018. ISSN 2195-2655.

EU & já, 2020. 1. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. ISBN 978-92-76-00972-6.

FRÁNĚ, Luděk, Kamil FLEISSNER a Daniel KNÝ, Karel B. MÜLLER, ed., 2021. *Aktivní hranice v Evropě: Identita a kolektivní paměť v přeshraničním prostoru*. 1. Praha: nakladatelství Filosofického ústavu Akademie věd ČR. ISBN 978-80-7671-024-5.

HOUŽVIČKA, Václav a Lukáš NOVOTNÝ, 2007. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí: Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. 1. Praha: SOÚ. ISBN 978-80-7330-109-5.

JEŘÁBEK, Milan, Jaroslav DOKOUPIL a Tomáš HAVLÍČEK, 2004b. *České pohraničí bariéra nebo prostor zprostředkování?*. 1. Praha: Academia. ISBN 80-200-1051-3.

ŠMÍDA, Zdeněk, 2016. *Vývoj českých státních hranic*. 1. Praha: Fortuna. ISBN 978-80-7373-131-1.

STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK, 2009. *Regionální politika a její nástroje*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-588-2.

WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ, 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN 978-80-7380-304-9.

ZICH, František, 2006. *Člověk v pohraničí*. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 80-7044-836-9.

Internetové zdroje:

BRANDA, Pavel. *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce*. 1.

České euroregiony založily asociaci, 2021. In: *EURACTIV* [online]. Praha: EURACTIV [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/news/ceske-euroregiony-zalozily-asociaci-aby-mohly-lepe-prosazovat-sve-zajmy-nezahali-ani-na-urovni-eu/>

Evropská komise, 2021. In: *Evropa* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/how/priorities/

Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány, 1980. In: *Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány, Štrasburg, 1980* [online] [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/673c05a558563cf7802566d7002fff15?OpenDocument>

Evropské fondy v České republice [online]. [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/getmedia/d618570e-3c35-4d34-b941-9f6991c91bb6/Evropske-fondy-v-Ceske-republice-po-roce-2020_06_2021.pdf.aspx?ext=.pdf

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/ [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.by-cz.eu/aktuelles/> [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.czso.cz/csu/czso/cr/cestovni-ruch-4-ctvrtleti-2020> [online]. [cit. 2022-01-22].

<https://www.czso.cz/csu/xp/domazlice1> [online]. [cit. 2022-01-22].

<https://www.domazlice.eu/> [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.domazlice.eu/partnerska-mesta/> [online]. [cit. 2022-01-16].

<https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/publikace-pro-obdobi-2021-2027> [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/98/europaische-territoriale-zusammenarbeit> [online]. [cit. 2022-01-06].

<https://www.idomazlice.cz/cs/informacnicentrum/> [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.rettungsdienst.brk.de/abteilung/grenzueberschreitender-rettungsdienst-guerd/grenzueberschreitender-rettungsdienst.html> [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.svazekdomazlicko.cz/> [online]. [cit. 2022-01-08].

https://www.svazekdomazlicko.cz/e_download.php?file=data/editor/111cs_1.pdf&original=Strategie%20Domazlicko%202010-2020%20final%20.pdf [online]. [cit. 2022-01-08].

<https://www.svazekdomazlicko.cz/projekty/cerchov/> [online]. [cit. 2022-01-22].

POŠTOLKA, Václav a Pavel BRANDA, 2009. Přeshraniční spolupráce, euroregiony a Euroregion Nisa. *WEP: Přeshraniční spolupráce, euroregiony a Euroregion Nisa* [online]. 2009, 1 [cit. 2021-08-19]. Dostupné z: <http://www.vse.c/polek/download.php?jnl=rst>

Priority Evropské komise. In: *Evropská unie* [online]. [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_cs

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., 1993. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha: Ústava České republiky [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

8 Přílohy

Příloha č. 1: Euroregiony v České republice

Název euroregionu / název euroregionu v partnerských zemích	Partnerské země	Euroregion je tvořen obcemi z okresů	Odkaz na www stránku
NISA / Neisse, Nysa	Německo, Polsko	Česká Lípa, Děčín, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily	www.ern.cz
LABE / Elbe	Německo	Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem	www.euroregion-elbe-labe.eu
KRUŠNOHOŘÍ / Erzgebirge	Německo	Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice	www.euroreg.cz
EGRENSIS / Egrensis	Německo	Cheb, Karlovy Vary, Sokolov, Tachov	www.euregio-egrensis.cz
ŠUMAVA / Bayerischer Wald - Mühlviertel	Německo, Rakousko	Český Krumlov, Domažlice, Klatovy, Prachatice, Strakonice	www.euregio.cz
GLACENSIS / Glacensis	Polsko	Hradec Králové, Jeseník, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Svitavy, Šumperk, Trutnov, Ústí nad Orlicí	www.euro-glacensis.cz
PRADĚD / Pradziad	Polsko	Bruntál, Jeseník	www.euopraded.cz
SILESIA / Silesia	Polsko	Bruntál, Nový Jičín, Opava, Ostrava-město	www.euroregion-silesia.cz
TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO / śląsk Cieszyński	Polsko	Frydek-Místek, Karviná	www.irsts.cz
BESKYDY / Beskidy, Beskydy	Polsko, Slovensko	Frydek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Ostrava-město	www.regionbeskydy.cz

BÍLÉ KARPATY / Biele Karpaty	Slovensko	Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín, Zlín	www.regionbilekarpaty.cz
POMORAVÍ / Weinviertel, západné Slovensko	Rakousko, Slovensko	Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo	www.somjm.cz/euroregion-pomoravi
SILVA NORTICA / Waldviertel	Rakousko	České Budějovice, Jindřichův Hradec, Písek, Tábor	www.silvanortica.com

Zdroj: Asociace euroregionů ČR (2021)

Příloha č. 2: Správní jednotky euroregionu

Stát	Území/země	Území/Vládní obvod	Kraj/Zemský okres/Část	Okresy
Úroveň v klasifikaci NUTS	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 4
Česká republika	Česká republika	Jihozápad	Plzeňský kraj	Domažlice

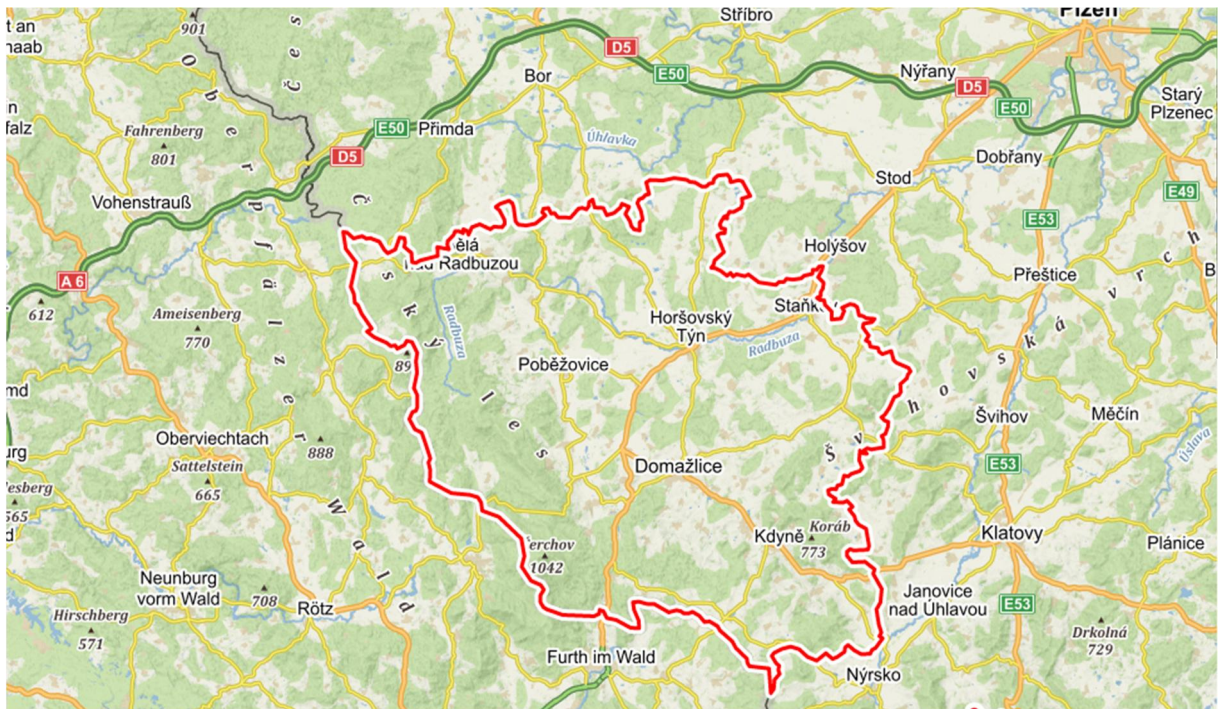
Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 3: Logo OPPS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014 - 2020

Cíl EÚS
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014–2020

Příloha č. 4: Vymezení Domažlického okresu na mapě

Zdroj: <https://de.mapy.cz/>

Příloha č. 5: Snímek zříceniny hradu Starý Herštejn

Zdroj: Dumprirody (2022)

Příloha č. 6: Informační tabule v Lučině

Zdroj: ŠumavaNet, 2022

Příloha č. 7: Anketa

ANKETA

- 1) Čerpá (nebo v minulosti čerpala) Vaše obec z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko?
 - a) ano
 - b) ne
- 2) Pokud ano, kolik projektů jste v programovém období 2014 - 2020 realizovali?
 - a) 1-2
 - b) 3-4
 - c) 5 a více
- 3) Má Vaše obec konkrétní spolupráci s obcí nebo více obcemi za státní hranicí?
 - a) ano
 - b) ne

Pokud ne, přejděte k otázce č. 8.
- 4) Jak podle Vás probíhá přeshraniční spolupráce s partnerskou obcí?
 - a) velmi dobře
 - b) spíše dobře
 - c) spíše špatně
 - d) velmi špatně

- 5)** Jaké důvody Vás vedou ke spolupráci s partnerskou obcí?
- a) získávání a výměna informací a zkušeností
 - b) porozumění mezi národy a překonávání bariér
 - c) řešení specifických problémů
 - d) jiné
- 6)** Jaká pozitiva vidíte v česko - bavorské spolupráci?
- a) výměna informací
 - b) stálost spolupráce
 - c) spolehlivý partner
 - d) společné cíle a zájmy
 - e) jiné.....
- 7)** Jaká negativa vidíte v česko - bavorské spolupráci?
- a) nízká nebo žádná výměna informací
 - b) nestálost spolupráce
 - c) nespolehlivý partner
 - d) odlišné cíle a zájmy
 - e) jiné.....
- 8)** Plánuje Vaše obec podání žádostí pro realizaci projektů z nového programu INTERREG Bavorsko - Česko 2021 - 2027?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Zatím nevím
- 9)** Co byste doporučili změnit či vylepšit do dalšího programového období 2021 - 2027?
- a) větší spolupráce s partnerem
 - b) administrativní náročnost
 - c) udržitelnost akcí
 - d) ostatní.....
- 10)** Vaše poznatky a doplňující informace k česko - bavorské spolupráci:

Příloha č. 8: Semistrukturovaný rozhovor – seznam otázek

- 1) Stručně popište projekt přeshraniční spolupráce a s jakým cílem byl realizován.
- 2) Má realizace přínos pro přeshraniční spolupráci a pro místní občany?
- 3) Vyskytly se problémy při realizaci projektu?
- 4) Jak vnímáte spolupráci s bavorskými partnery?
- 5) Bylo dosaženo vytyčených cílů po zahájení projektu?
- 6) Jak hodnotíte tento projekt z hlediska udržitelnosti?